This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

L
375

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY

S. 375

Harvard College Library

FROM THE FUND OF

CHARLES MINOT

(Class of 1828).

Received 22 June, 1901.

DE SVBSTANTIVI EIQVE ATTRIBVTI APVD POETAS SATIRICOS COLLOCATIONE

PARTICVLAM I

AD RITE OBTINENDOS SVMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES SCRIPSIT AMPLISSIMO IN VNIVERSITATE FRIDERICIA GVILELMIA RHENANA PHILOSOPHORVM ORDINI TRADIDIT DEFENDETQVE VNA CVM SENTENTIIS CONTROVERSIS PUBLICE DIE XIV MENSIS OCTOBRIS A. MDCCCLXXXVII HORA XII

MATTHIAS HEITZMANN
RHENANVS

ADVERSARII ERVNT

HVGO LOEWE
EVGENIUS ODER
GVILELMVS SCHWARZ

BONNAE
TYPIS EDVARDI NOLTE PHIL. DOCTORIS
MDCCCLXXXVII

L 375

HARVARD COLLEGE
JUN 22 1901
LIBRARY.

Minot fund

MATTHIAE LINNARTZ
AVVNCVLO CARISSIMO

Magna illa in verbis collocandis libertas cum inter notabiliores linguae Latinae proprietates semper habita sit et habeatur, haud mireris quod nostra aetate ex quo studia grammatica magis exerceri coepta sunt, verborum ordo scriptorum Latinorum saepe ac multis locis est quaesitus tractatus disputatus. atque unum potissimum attendentes non pauci ei operam navaverunt viri docti: illam dico quae ad animos alliciendos est aptissima substantivi eique attributi apud poetas collocationem. de qua habemus commentationes luculentas Dillenburgeri [1]) Voigtii [2]) Gebhardii [3]) Krafftii [4]) Fischii [5]) Kiaeri [6]) Eggersii [7]) Gebbingii [8]) Lautensachii [9]) Hansenii [10]) Streifingeri [11]) Boldtii [12]). sed qui has perscrutatur, eum fugere non potest viros illos fere omnes id solum sibi proposuisse ut de quibusdam generibus insolentioris et audacioris substantivi et attributi collocationis agerent et explicarent. qua

1) quaest. Horatianae. Bonnae 1841 pg. 133 sqq.

2) nugarum grammaticarum part. prima. Halis 1844.

3) de Tibulli Propertii Ovidii distichis quaest. elegiacarum specimen. Regimonti 1870.

4) de artibus quas Tibullus et Lygdamus in versibus concinnandis adhibuerunt. Halis 1874 pg. 11 sqq.

5) de Catulli in vocabulis collocandis arte quaest. selectae. Berol. 1875.

6) de sermone D. Iunii Iuvenalis. Hauniae 1875 pg. 18 sqq.

7) de ordine et figuris verborum quibus Horatius in carminibus usus est. Lovanii 1877. — hanc dissertationem adipisci non potui.

8) de Valerii Flacci tropis et figuris. Marburgi 1878 pg. 53 sqq.

9) analecta Horatiana grammatica. Stralesundiae 1878.

10) de tropis et figuris apud Tibullum. Kiliae 1881 pg. 38 sqq.

11) de syntaxi Tibulli. Wirceburgi 1882 pg. 38 sqq.

12) de liberiore linguae Graecae et Latinae collocatione verborum capita selecta. Gottingae 1884 pg. 78 sqq.

re quae disputaverunt quamquam minime sunt inutilia aut parvi momenti, tamen tantum abest ut ad totum dicendi genus vere cognoscendum idonea sint ut ne liberiorem quidem de quo agunt dicendi usum omnibus numeris absolvant: quod apparet fieri non posse nisi totius rei et extrema persequaris atque explanes et partes omnes inter se componas comparesque. itaque me non puto reprehensum iri qui illum poetarum Latinorum sermonem in earum rerum numero habeam de quibus etiam nunc quaerendum sit.

quae cum ita sint cumque nemo nisi hospes sive poetarum Latinorum sive in rebus grammaticis rem neget dignissimam esse disputatione in omnem partem diffusa, animum induxi in poetarum Latinorum usum ac rationem substantivi attributique collocandi penitus inquirere eaque plene exponere. sed non unius est poetas omnes tractare, immo satis exiguis finibus munus amplum circumdandum est. in eligendis autem poetis par esse puto poetas diversae aetatis sumi quo facultas detur explorandi utrum aliis temporibus alia fuerit collocationis via ac ratio necne. deinde maxime opera danda esse mihi videtur ne disputatione consocientur nisi eiusdem generis poetae, aut epici aut dramatici aut lyrici. summa enim illa lex quae in rebus grammaticis ubique severissime segregari iubet sermonem poetae epici a dramatico lyricoque, non impune neglegetur in verborum ordine ad quem et res et numeri maxime valeant. satiricos igitur poetas Lucilium Horatium Persium Iuvenalem tractandos mihi propono in quibus iam diutius versatus sum. sed in parva parte satirici poetae inter se metris discrepant. qua re ne misceamus atque turbemus quae distinguenda sunt, quaeram de iis quatenus eodem metro utuntur, Lucilii autem versus scaenicis numeris expressos et Persii prologum omittam [1]. praeterea Ennii hexametros — ad versus aliis metris compositos idem valet

1) comparatio ut instituatur, in particula altera commentationis asciscam cum haec tum alia quae iam exploravi (Tullianae poesis fragmenta Horatii epistulas partes selectas carminum Lucretii Catulli Vergilii Ovidii).

quod de Lucilio et Persio adnotavi — in quaestionem vocabo: primum quod ut artem collocationis progredientem cognoscamus definiamus, permagni is est momenti qui primus Latine versu heroo Musas citavit; deinde cum Ennii aeque ac Lucilii sola frustula tradita sint, Ennii ratione habita efficitur ut certius et verius iudicare possimus de Lucilii versibus quos ut rudera sunt male dilapsa, ipsos non liceat adhibere nisi caute [1]).

haec de poetis. in quibus pertemptandis quo modo rem nostram persequamur, iam exponam. qui adhuc in ea plus agitarunt (Gebhardius [2]) Fischius [3])), attributum spectaverunt universum neque distinxerunt attributum quod est adiectivum (*magnus Olympus*) ab eo quod est substantivum (*rex Codrus — patriae custos*), substantivum cum praepositione coniunctum (*tres a Deucalione grabati*), adverbium (*omnes circa populi*). sed quod fortasse iis lubenter conceditur qui generatim unum genus collocationis aggressi sunt, plane admitti non potest disputationi speciali. an nihil interesse credis si de substantivo duobus attributis ornato agimus, utrum adiectiva munere attributi fungantur an substantiva (genetivi)? verene nihil differt inter attributum adiectivi et attributum substantivi vel adverbii si quaerimus de attributo praemisso postposito, si de substantivo et attributo disiunctis distributis per unum pluresve versus? qua re attributorum genera singula censeo esse tractanda, singula tractabo. ac primum quidem illud quod est et amplissimum copiosissimumque et de quo cum nuper plane nova didicerimus [4]), quaestio

1) his editionibus usus sum: Ennianae poesis rel. rec. Ioannes Vahlen. Lipsiae 1854; Q. Enni carminum rel. emend. Lucianus Mueller. Petropoli 1884. — C. Lucilii sat. emend. Carolus Lachmannus. Berolini 1876; C. Lucili sat. rel. emend. Lucianus Mueller. Lipsiae 1872. — Horati opera rec. Otto Keller et Alfredus Holder. Lipsiae 1869. — A. Persii Flacci D. Iunii Iuvenalis sat. rec. Otto Jahn. Berolini 1868; editionem alteram a Francisco Buechelero curatam adhibui ex quo publici iuris facta est.

2) conf. pg. 5 adnot. 3.

3) conf. pg. 5 adnot. 5.

4) conf. Diet. Rhode, adiectivum quo ordine apud Caesarem et in Ciceronis orationibus coniunctum sit cum substantivo. Hamburgi 1884.

maxime tempestiva habetur, attributum adiectivi; cetera autem genera in aliud tempus reponam, tantum ubi res poscunt attingam. attributum vero adiectivi nolo ita intellegi ut sola adiectiva disputatione concludi putes, immo omnia quae poetae illi tamquam adiectiva usurpaverunt, respiciam [1]): substantiva [2]) participia pronomina.

---

1) nescio an quis opponat me cum instituto meo ipsum pugnare qui quamquam modo dixi genera attributorum seorsum ac singula tractanda esse, hic genera adiectivi attributivi confundam. sed hac sola parte disputationis qua generatim collocandi modos exponimus (conf. pg. 14sq.), mihi in animo est hanc rationem inire; ubi singula persequemur, distinguemus adiectiva (numeralia) pronomina participia substantiva.

2) haud alienum mihi videtur substantiva a poetis in numero adiectivorum habita hoc loco omnia afferre; moneo autem in talibus substantivis me non ponere 'iuvenis' 'senex' (Pers. 6 5. — Enn. epigr. I 1V test. XLVII M; Lucil. 174L V 43M, 347L XI 16M; Hor. I 10 40sq., II 2 67, I 10 67; Iuv. 6 160, 8 152sq., 6 214sq.).

Ennius: ann. 70V 58M *lupus femina feta*, 73V 59M *lupus femina*; locus dubius est ann. v. 203sq.V 199sq.M: *vosne velit an me regnare era quidve ferat Fors, Virtute experiamur*; Georges (s. v. 'hera' lex. edit. VII.) vertit: *das waltende Schicksal*; sed cum Riesio (Ged. des Catullus. Leipz. 1884) ad Catulli c. 64 v. 394 *era* interpretor *dea*, conf. Ovid. fast. 6 775: *dea Fors.* in ann. v. 423sq.V 488sq.M *spiritus austri Imbricitor* 'imbricitor' habeo appositum.

Lucilius: 83L III 9M *rhinoceros ... Aethiopus.*

Horatius: I 4 49 *meretrice ... amica*, II 8 26 *indice ... digito*; II 3 36 *a Fabricio ... ponte*; I 2 117 *ancilla aut verna ... puer*, 'verna' puto adiectivum quod spectet ad 'ancilla' et 'puer'; I 8 29 *manes ... animas* est locus dubius.

Persius: 5 30 *custos ... purpura*, 5 40 *artificem ... vultum*, 6 74 *popa venter*, 3 26 *cultrix foci ... patella*; 1 129 *Italo ... honore*, 6 6 *Ligus ora*, 6 44 *Germanae pubis*; 5 54 *mercibus ... Italis.*

Iuvenalis (cuius exempla ex parte iam congessit Weise, vindiciae Iuvenalianae. Halis 1884 pg. 55): 1 50 *victrix provincia*, 15 81 *victrix turba*; 2 73 *populus modo victor*, 2 162 *populi ... victoris*; 4 62 *miratrix turba*, 5 21 *tota salutatrix ... turba*, 13 80 *venatricis ... puellae*, 6 26 *a tonsore magistro* (vide infra de h. l.), 6 40 *captatore macello*, 10 238 *artificis ... oris.* — 1 61 *puer Automedon*, 10 195 *iam mater simia*; 3 110 *filia virgo.* — 3 33 *domina ... sub hasta*, 4 33 *municipes ... siluros*, 6 63 *chironomon Ledam*, 7 212 *citharoedi ... magistri*, 8 191 *planipedes ... Fabios*, 14 9 *nebulone parente*, 7 107 *comites ... libelli*; 9 10 *vernam equitem* (cum Heinrichio, aliter Weidner), 8 149 *sidera testes*,

in pronominibus autem relativis quaestio exoritur quid statuendum sit de sententiis qualis est Horatii II 2 86 sq. *tibi quidnam accedet ad istam Quam puer et validus praesumis mollitiem* vel Iuvenalis 3 257 sq. *si procubuit qui saxa Ligustica portat Axis*; substantivum quo enuntiatum relativum consistit, utrum pars sit sententiae relativae ita ut pr. relativum sit adiectivum attributivum, an revocandum ad sententiam primariam? sunt qui pr. relativum pro adiectivo attributivo habeant quod adhaereat substantivo velut Paetzoltius [1]) (conf. etiam G.

---

8 261 sq. *tyrannis Exulibus.* — 14 271 *municipes Iovis ... lagonas*, 8 51 sq. *Batavi Custodes aquilas*, 10 144 *saxis cinerum custodibus*, 14 81 sq. *famulae Iovis et generosae ... Aves.* — 11 94 *in Oceano fluctu* (conf. cod.), 10 155 *Poeno milite*, 6 585 *Phryx augur*, 7 15 *Cappadoces .. equites*, 8 160 *Syrophoenix incola*; 7 214 *Ciceronem Allobroga*, 15 23 *populum Phaeaca*, 9 30 *textoris .. Galli*, 4 99 s. *ursos .. Numidas.* — substantivum alterum esse appositum, non locum adiectivi tenere puto statuendum esse his locis quibus poetae satirici festivitatem deprendimus verissimam: 6 118 *meretrix Augusta* (Kaiserin Dirne), 8 148 (quod Buecheler Iuvenali reddidit) *mulio consul* (Consul Kutscher), 15 22 *cum remigibus ... porcis* (Ruderer Schweine); 9 61 *collusore catello* (Spielkamerad Huendchen), 14 247 *leo .. alumnus* (Zoegling Loewe — non recte interpretatus est locum Weidner: tota sententia in comparationem vocatur, non illud *magno fremitu).*

de loco supra allato 6 26 *a tonsore magistro* haec addo. ut 7 212 *citharoedi ... magistri* significat 'citharam docentis magistri' ita a *tonsore magistro* idem est quod 'ab artem tonsoriam docente magistro': Postumus ob diem festum non adit quem solet tonsorem, sed doctorem artis tonsoriae. conf. Quint. XII 2 12 *palaestrici doctores*, XI 3 71; Iuv. 11 137 *Trypheri doctoris* (scissorum) (5 122 *dictata magistri*). tales magistros Romae fuisse docent loci quos de tonsoribus agens affert Marquardtius (D. Privatleben d. Roemer. Leipz. 1879 p. II pg. 587 adn. 1): Petron. 94 fin. *rudis novacula et in hoc retusa ut pueris discentibus audaciam tonsoris daret* (conf. Iuv. 11 137 sqq. *apud [Trypherum doctorem] lepus atque aper ... hebeti ... ferro caeditur* et q. s.); dig. XXXII 1 65 § 3 de ornatricibus *quae duos tantum menses apud magistrum* fuerunt. — Weidner *magistro* putat pro 'artifice' esse positum cui voci insit vis adjectivi *(kunstfertig)*; num *magister* id valere possit, licet dubitare; certe quam vim Weidner voci subicit, nimis ampla est et vulgaris quam quae conveniat loco nostro. ceterum conf. etiam Heinrichium ad h. l.

1) Beitr. z. hist. Syntax d. Lat. Sprache. Waldenburg 1875 pg. V. — vir hic doctus quem auctorem secuntur Draeger (hist. Synt. d. Lat.

T. A. Krueger, Unters. aus d. Geb. d. Lat. Spr. vol. III: d. Attraction in d. Lat. Spr. Braunschweig 1827 pg. 183 sqq.). sed non pauci extant loci quibus evincitur substantivum cum

---

Sprache. Leipz. 1878 ed. II. vol. II. pg. 499 sqq.) et Schmalzius (in Muelleri Handbch. d. klass. Altert.-Wiss. Nördlingen 1885 vol. II. pg. 333) quae de pr. relativo eiusque attractione disputavit ibid. a pg. IV ad pg. VIII, magnam mihi movent dubitationem. censet enim in prisco sermone Latino contra posterioris temporis morem sententias relativas ita conformari esse solitas ut enuntiatum relativum antecederet sententiae demonstrativae, substantivum autem ad quod spectaret sententia relativa, pronomini et relativo et demonstrativo adderetur velut in lege Acilia repet. (CIL I 198 39) *quam rem praetor ex h. l. egerit, si eam rem proferet.* qua in dictione pr. relativa et pr. demonstrativa non tam pronomina fuisse quam adiectiva quae indicaverint inter duas sententias rationem intercedentem: hunc enuntiatorum ordinem qui similis sit interrogationis et responsi, probare videri pr. relativum linguae Latinae natum esse e pr. interrogativo (conf. pg. IV); ex hac autem quam genuinam dicit structura sententiarum relativarum deducendas esse cum omnes illas quas in sermone posteriore deprendimus tum eam quam vulgo dicunt attractionem quamque exortam esse putat notione demonstrativa tota aut ex parte omissa (conf. pg. V sqq.). formam primam e. g. locorum quos attuli supra pg. 9 fuisse: *tibi quidnam accedet ad istam* mollitiem *quam ... praesumis mollitiem* et *si procubuit* is axis *qui saxa Ligustica portat axis.* horum quae disputat Paetzoltius argumento esse voluit sermonem inscriptionum antiquissimarum. — valde vereor ne non satis respexerit quas in animo habet inscriptiones esse leges: harum proprium equidem opinor esse quod priscae Latinitatis ille putavit commune ac vulgare. idque constat de ordine sententiarum; nam idem ordo qui est inscriptionibus Romanorum, in Graecorum quoque legibus invenitur (conf. initium legis Gortyniae ὅς κ' ἐλευθέροι ... μέλλει ἀνπιμολε̃ν, πρὸ δίκας μὲ ἄγεν, ibid. saepius; Dittenberger syll. inscript. Graec. 344 65 sq. ὅσοι ... τούτοις; 72 sqq. ὅσοι ... τούτοις alia) neque nostrarum legum sermone aliena res est: leges scribentium mos est ut priusquam poenam constituant, rem de qua statuunt enuntiato relativo vel condicionali circumscribant praemittantque tamquam ut magis sit conspicua. hunc ergo inscriptionum sermonem qui est legum, a quo priscos scriptores discedere Paetzoltius ipse commemorat — et ut hoc addam, permultos locos inscriptionum ipsarum (vide proxima) — non licet dici totius esse priscae Latinitatis neque ex eo de pr. relativi natura id repeti quod voluit Paetzoltius: immo ut probemus affinitatem pr. relativi et pr. indefiniti, iure eum appellare possumus, id quod ille

pr. relativo non esse coniungendum, immo poetam totum enuntiatum relativum quasi unum attributum addidisse substantivo, quod sane e natura sententiae relativae facillume admitti potuit.

---

ipse sensit (conf. pg. VI). idem quam premit, repetitio substantivi itidem natura legum contineri mihi videtur: quod legis scriptor maxime operam dat ut ambiguitatem qualemcunque evitet. omitto quod scriptor legis quasi cogitur quam rem enuntiato relativo praemisso nominat ne verba difficilia sint ad intellegendum, eandem rem iterum appellare in sententia demonstrativa quae sequitur: alia ipsae habent inscriptiones quibus apte demonstretur quod contendi. observare licet non ubique scriptorem legis substantiva iterare, sed certa quadam ratione: solet enim iterare nomina rerum quibus pondus inest velut de quibus constituitur; substantiva vero non solum pronomini et relativo et demonstrativo addit, sed — id quod minime neglegendum est — ubicunque res de qua agitur occurrit, nomen eius una cum pr. demonstrativo affert velut in lege agraria (CIL I 200 27) *quei ager ex priva[to in publicum commutatus est . .] . . de eo agro siremps lex esto, quansei is ager P. Mucio L. C[alpurnio cos. publicus fuerit]*; conf. legis Iuliae municip. cap. X (ibidem 206), similia saepissime. non iterat scriptor legis nomen rei subsicivae (ut magistratuum qui rem agunt, legum vel plebiscitorum quae memorantur, alia), sed satis habet substantivum addito vel omisso pr. demonstrativo semel posuisse in sententia demonstrativa quae praecedit. (egregie errat Paetzoltius qui hunc quem dicit posterioris temporis usum pr. relativi rarissime in inscriptionibus inveniri affirmat pg. V). itaque in lege Acilia repet. habemus ter (12, 62, 68; conf. 61) *in diebus* n. *proxumeis quibus*, 21 *ex eo die quo*, 66 *ex ea die qua*, sed 63 in eo capite cui inscriptum est '[de tempore stat]uto servando' (Brunsium [font. iur. Rom.4] secutus sum; Mommsenus legit '[de tribu]to servando') *ubei ea dies venerit quo die iusei erunt adesse* et q. s. — haec quae protuli mihi satis momenti esse videntur ut illam substantivi repetitionem effectam esse iudicem ratione legum. optumeque convenit quod exempla huius sermonis vix inveniuntur apud priscos scriptores, ad quos contra Paetzoltium non refero auctorem ad Herennium. quinque tantum ille habet locos (pg. V): Plaut. Mil. 140, Cas. 154; Terent. Ad. 854; Cato r. r. 136, 148. sed quae Cato l. m. profert, iudicialia sunt; ex Plauti exemplis alterum (Cas. 154) plane non quadrat, alterum (Mil. 140) male. exempla vero quae eodem pg. V attulit substantivi iterati, omissi pr. demonstrativi ut Plaut. Merc. 100 *advenit mulier qua muliere alia nullast pulcrior* partim (Plaut. Trin. 305, Rud. 1237; Terent. Heaut. 20, Phorm. 32; — Enn. Alxdr. frg. 9 Ribb. trag. 92 sq. V fab. 35 sq. M) eodem modo explicanda sunt quo Ennii locum

inter tales locos pono Horat. II 7 105 sq. *qui tu impunitior illa Quae parvo sumi nequeunt obsonia captas?* ubi non licet a *captas* verbo divellere *obsonia* obiectum idque ita fit sententiae primariae; similes sunt versus Hor. II 8 75, Iuv. 5 86 sq., 14 187 sq. — Plaut. Rud. 938 (ed. Fleckeisen.) *dum hanc tibi quam trahis rudentem conplico.* differentia quae inter casus pronominis et substantivi intercedit, rem prodit his locis: Hor. II 2 27 sq. *num vesceris ista Quam laudas pluma?* Plaut. Mil. 155; Terent. Eun. 423; (conf. Iuv. 3 159 *sic libitum [est] vano qui nos distinxit Othoni,* 6 354). — Iuv. 12 67 sq. *cucurrit Vestibus extentis et quod superaverat unum, Velo prora suo*; Plaut. Pseud. 108, Rud. 965; Ovid. met. XIII 915. omnis

---

hic memoratum ipse pg. XVII interpretatus est i. e. in his pr. relativum pro pr. demonstrativo positum est. — saepius iterationem substantivi occurrere constat apud scriptores posterioris temporis (auct. ad Her. Cic. Caes. alios, inprimis iuris consultos — conf. Schmalz. l. l. pg. 335); quorum dicendi usum ut cum aliis (velut Haasio apud Reisigium, Vorles. ueber lat. Sprachw. adn. 612) ex sermone forensi petitum putem, duae res me movent: quod maximam partem voces legibus tritas (res dies loca alia) ibi deprendimus; tum gravior haec quod scriptores substantiva et pronomina continua ponere solent, non eadem qua consueverunt libertate in illis collocandis utuntur, ut structura plane sapiat formulas iuris consultorum: inter plurima exempla quae affert Draeger l. m. vol. II pg. 500 sq. unum tantum extat liberioris collocationis (Cic. in Verr. 2 74 *ex eo genere quod ego maxime genus ...*). atque illa res prorsus repugnat Paetzoltii argumentationi, nam si attractio pr. relativi quae dicitur, ex hac structura per ellipsin esset profecta, iure optumo exspectares ut saepius in huius modi sententiis relativis eundem liberiorem positum substantivi et pr. relativi inveniremus quem creberrime in attractionis idiomate iam apud priscos scriptores apparere omnes sciunt.

haec sunt quae contra priorem partem disputationis Paetzoltii monenda habeo. valde doleo quod non totum pr. relativi usum priscae Latinitatis accuratissime circumscriptum protulit; nam solum omnibus locis collectis omnique parte expensis diiudicare licet utrum omnia illa quibus attractionis nomen datur, orta sint ipsa attractione, quam esse in sermone Latino credo, an quod mihi veri similius videtur, plures huius dicendi generis agnoscendae sint causae.

autem dubitatio si qua superest, tollitur Horatii verbis I 4 130 sq. *mediocribus et quis Ignoscas vitiis teneor:* sententia relativa eodem numero posita est quo adiectivum attributivum cum quo particula copulativa eam colligat. neque alio quam usu ac vi attributiva nititur structura illa in qua sententia relativa aeque atque alia attributa vocibus interpositis a substantivo suo disiungatur ante idque collocetur e. g. Iuv. 11 78 sqq. *Curius parvo quae legerat horto Ipse focis brevibus ponebat holuscula,* 13 19, 15 97, 16 49; 6 547, 8 134; Hor. II 3 252; Pers. 1 24; Plaut. Rud. 963, Pseud. 1224; Terent. Eun. 695; Propert. III 8 42, IV 16 9 (ed. Mueller.); Ovid. met. XI 574 sq., VII 174 sq.

quae cum ita sint sat multa argumentorum momenta extant ut locis a quibus orsi sumus neges pronomen relativum esse adiectivum. itaque huius modi exempla disputatione non respiciam, sed ut etiam dissentientibus satisfaciam, huc confero:

pr. demonstrativum additum est *(ad istam quam — praesumis mollitiem)*: Enn. — Lucil. — Hor. II 2 86, 7 105, I 9 48 sq., Pers. — Iuv.[1] 5 86 sq., 6 358 sq.

pr. demonstrativum omissum est *(procubuit qui saxa Ligustica portat Axis)*: Enn. ann 152 V 153 M, 177 V 175 M, 193 M (198 V; l. d.); Lucil. —[2] (conf. 808 sq. L XXVII 18 sq. M); Hor. I 1 87, 5 46[3], 4 130, II 8 75; Pers. 5 51 (conf. 1 94); Iuv. 3 55, 3 257 sq., 4 111 sq., 5 81, 8 252, 10 272, 3 267, 7 243, 13 94, 3 83.

haec de adiectivis et nominibus quae in eodem loco ponam cum adiectivis. restat ut tangam ipsum inquirendi modum. utrum poetas tamquam pedestres scriptores tractemus

---

1) exempla Iuvenaliana affert Kiaer l. m. pg. 39 sq., a quo et numerus exemplorum et interpretatio mea discrepat.

2) Dubius est versus 983 L XXX 131 M *quis totum scis corpus iam perolesse bisulcis*; *quis* nescio an sit dativus, *bisulcis* potest esse ablativus causae.

3) in versu qui antecedit: *proxuma Campano ponti quae villula, praebuit Tectum* ordo verborum iubet attractionem pr. relativi agnosci.

et neglectis versuum finibus tantum per enuntiata collocationem verborum examinemus an omissis enuntiatis inquisitionem habeamus ex ratione versuum? exploratum mihi videtur hunc modum esse veriorem; nam si illum amplecteremur, versus quales sunt Iuv. 12 64 sq. *Parcae meliora benigna Pensa manu ducunt* et 6 636 *grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu*, 10 188 *(da spatium vitae,) multos da Iuppiter annos* et 1 151 sqq. *unde illa priorum Scribendi quodcumque animo flagrante liberet Simplicitas?* pares et similes diceremus ad collocationem substantivorum et adiectivorum. at quis est qui non sentiat aliquid interesse utrum fine versus poeta adiectiva a substantivis divellat an uno illa versu includat? a versu igitur in perscrutando verborum ordine proficiscar.

iam duae patent viae, altera haec ut verborum positum indagans per singulos versus neglegas quibus versus pedibus vocabula inveniantur; altera ut sola respiciatur metri ratio pedumque. illam viam qui adhuc de re nostra disputaverunt, inierunt omnes, hanc ex industria nemo [1]. sed neutra per se omni modo sufficit. nam si id tantum curamus quos pedes verba teneant, plane obscurantur varii illi substantivorum adiectivorumque nexus quos multi satis dignos putaverunt qui ipsi tractarentur; neglecta autem ratione metri manifestum est inchoari quaestionem nec vero absolvi. immo ut totam atque veram enucleemus de qua agitur consuetudinem poetarum, elucet et hoc et illud quaerendi genus admittendum esse. ambo igitur admisi iisque volui nostram commentationem contineri.

omnia quae debebam praefatus ad rem ipsam accedo. quam ita agam ut priusquam de singulis disputem, duobus capitibus totum hunc sermonem qualis appareat apud poetas

---

1) tetigerunt rem Kiaer (l. m. pg. 34 sq.) Birtius (ad historiam hexametri Latini symbola. Bonnae 1876 pg. 50 sq.) Boldtius (l. m. pg. 79 sq.). ceterum vim caesurae in verbis collocandis omnes nisi fallor respexerunt qui de artificiosa collocatione binorum substantivorum et attributorum egerunt.

illos enarrem exemplisque illustrem. ac priore quidem capite non curabo quibus locis versuum substantiva et adiectiva legantur, altero solam sequar rationem metri. quo facto fundamentis positis facilius procedet disputatio ad cetera [1]).

CAPUT PRIMUM

Multi sunt ac varii modi rationesque nexus et collocationis substantivorum eaque comitantium adiectivorum. substantivum coniungitur uni duobus pluribus adiectivis aut adiectivum uni duobus compluribus substantivis; substantivum si cui uni unum adhaeret adiectivum — ut de hoc tantum dicam — adiectivo anteponitur aut adiectivum substantivo; substantivum et adiectivum continuantur aut disiunguntur; per unum versum distribuuntur aut per duos qui vel inter se excipiunt vel quibus tertius versus interpositus est. similiter poeta bina plura substantiva cum singulis adiectivis aut bina plura adiectiva cum singulis substantivis conectit, nisi quod copulationes sic dantur multo plures. ergo permulta vides nexus positusque genera quae singula necesse est tractari deinceps. ac primum quidem mihi in animo est agere de uno substantivo ducente unum adiectivum, deinde de substantivo cui plura adiectiva, tum de adiectivo cui plura coniuncta sunt substantiva. et primum proferam ordines substantivorum et adiectivorum quae unus complectatur versus, deinde quae per duos versus continuos, tum quae per duos versus tertio interposito sint distributa.

notis verborum uti mihi concedas ne usque quaque eadem repetam:

a A *a* *A* indicat adiectivum, s S *s* *S* substantivum. adiectiva et substantiva cohaerentia litteris eiusdem formae denotantur (as AS *as* *AS*) idque eodem quo leguntur ordine. ut rem

1) ad finem perducam disputationem particula altera.

exemplo expediam, Iuv. 14 269 *perditus ac vilis sacci mercator olentis* his litteris et figura circumscribitur a a S s A.

$\overline{\mathrm{as}}$ $\overline{\mathrm{sa}}$ $\overline{\mathrm{AS}}$ sim.	indicat adiectivum et substantivum inter se continuari,
a-s s-a A-S sim.	adiectivum et substantivum uno vel pluribus verbis interpositis separari,
a|s s|a A|S sim.	adiectivum et substantivum per duos versus continuos disposita fine versus seiungi,
a||s s||a A||S sim.	adiectivum et substantivum per duos versus tertio interposito distributa esse.

numerus quem notis priorem adscriptum videbis, indicat quoties figura de qua agitur omnino extet apud poetam; alter autem numerus (uncis inclusus) docet in quotenis poetae versibus figura semel inveniatur, velut: $\overline{\mathrm{as}}$ Iuv. 483 (7,94): $\overline{\mathrm{as}}$ figura apud Iuvenalem omnino reperitur quadringenties octogies ter, semel in versibus prope octonis (7,94).

proficiscendum est ab ea quam naturalem vocamus collocationem qua substantivum et adiectivum inter se excipiunt velut *pater optime.* quae quam late pateat apud poetas, hi docent numeri [1]):

$\overline{\mathrm{as}}$ vel $\overline{\mathrm{sa}}$

Enn. 187 (2,92) [2]) Lucil. 143 (5,28) Hor. 384 (5,5) Pers. 144 (4,51) Iuv. 695 (5,52).

---

1) non comprehenduntur numeris $\overline{\mathrm{as}}$ $\overline{\mathrm{sa}}$ et a-s s-a figurarum ea substantiva adiectivaque quae cum altero substantivo adiectivoque per duos versus distributis ita conexuerit poëta ut artificiosa existeret verborum collocatio velut Iuv. 14 163 sq. *tandem pro multis vix iugera bina dabantur Vulneribus* aut Hor. I 3 132 sq. *sapiens operis sic optumus omnis Est opifex:* artificiosum nexum apparet non licere divelli nec solam partem inferri in rationes.

2) hexametrorum numerus (vario modo subductus) Ennii (ann. ceterorum carminum) est 546, Lucilii 756. Horatii saturae habent 2113 versus, Persii 650, Iuvenalis 3837. conf. adn. alt. ad a|s vel s|a. — partes numerorum non addo nisi quid habent momenti.

utriusque figurae modus atque usus ex his cognoscitur:

$\overline{\text{as}}$ Enn. ann. 288 V 315 M *densantur campis horrentia tela virorum.* Enn. 93 (5,87) Lucil. 73 (10,35) Hor. 237 (8,91) Pers. 99 (6,56) Iuv. 483 (7,94).

$\overline{\text{sa}}$ Lucil. 133 L III 59 M *Tantalus qui poenas ob facta nefantia pendit.* Enn. 94 (5,81) Lucil. 70 (10,8) Hor. 147 (14,37) Pers. 45 (14,44) Iuv. 212 (18,1).

liberiorem poetae adhibent ordinem, si substantivum et adiectivum uno vel pluribus vocabulis interpositis separant. moneo autem me huc non referre locos quibus verbum aut verba interiecta tam arte cohaereant cum substantivo aut cum adiectivo, ut cum illo unam efficiant notionem velut *clarus genere atque opibus vir*; quibus in exemplis cum substantiva et adiectiva sensu continuentur, ea omnia $\overline{\text{as}}$ vel $\overline{\text{sa}}$ figuris adscripsi. in eodem numero habui substantiva et adiectiva quae praepositionem a qua pendent, includant ut *cernebant magnis de rebus agentes*; nam ut Quint. I 5 27 testatur, praepositio cum substantivo (et adiectivo) tamquam in unum coalescit.

a-s vel **s-a**

Enn. 64 (8,53) Lucil. 94 (8,04) Hor. 357 (5,92) Pers. 145 (4,21) Iuv. 765 (5,02).

a-s Hor. I 10 35 *magnas Graecorum malis implere catervas.* Enn. 49 (11,14) Lucil. 48 (15,75) Hor. 273 (7,74) Pers. 121 (5,37) Iuv. 655 (5,86).

s-a Enn. ann. 371 V 404 M *isque Hellesponto pontem contendit in alto*[1]. Enn. 15 (36,4) Lucil. 46 (16,43) Hor. 84 (25,15) Pers. 24 (27,08) Iuv. 110 (34,88).

---

1) errat Schmalzius l. m. pg. 389 qui Vergilii et posteriorum scriptorum esse dicit ut inter substantivum quod praecedat et adiectivum intericiant praepositionem (Hellesponto .. in alto); conf. praeter locum allatum Ennii ann. versus 193 V 188 M *arbusta per alta*, 370 V 407 M *aetate in agunda*, 602 V 562 M *aequore in alto*, 604 V 467 M *crateris ex auratis*; l. d. 603 M (inc. 12 V). — Lucil. 414 L XV 9 M *signis ... in ahenis*, 161 L V 7 M *tristitia in summa*, 577 L XXVI 81 M *aggere in iaciundo.* conf. Neue, Formenlehre d. Lat. Sprache II² pg. 790.

explanavi quo modo poetae unum substantivum adiectivumque in versu collocaverint; nunc consideremus eorum consuetudinem bina substantiva et adiectiva distribuentium per singulos versus. tria in summa occurrunt collocandi genera: aut utrumque substantivum adiectivumque separatim ponitur: as AS *hunc Macrine diem numera meliore lapillo*; aut alterum substantivum adiectivumque ab altero includitur: a A S s *servavit trepidam flagranti ex aede Minervam*; aut inter alterum substantivum et adiectivum intericitur vel solum alterum substantivum vel solum alterum adiectivum: a A s S *effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.* unum quodque ex his collocandi generibus quorum primum vocamus simplex, alterum tertiumque artificiosum, ipsum patet habere quattuor partes; nam ut primo genere utar in exemplo, adiectiva aut ante aut post substantiva sua collocantur (as AS, sa SA), aut adiectivum priori substantivo praemittitur, alteri postponitur (as SA), aut priori postponitur, alteri praecedit (sa AS). cetera genera cum similiter se habeant, efficitur ut poeta duodecim omnino copulationes diversas binorum substantivorum adiectivorumque possit admittere. qua ratione poetae singula genera eorumque partes adhibuerint, ex his intellegitur.

as AS similia [1])

utrumque substantivum et adiectivum seorsum ponitur:

Enn. 39 (14) Lucil. 35 (21,6) Hor. 83 (25,46) Pers. 51 (12,75) Iuv. 213 (18,01).

as AS adiectiva substantivis praemittuntur: Pers. 3 1 *hunc Macrine diem numera meliore lapillo.* Enn. 11 (50) Lucil. 10 (76) Hor. 30 (70) Pers. 25 (26) Iuv. 91 (42).

---

1) inter exempla harum figurarum sunt quorum substantiva adiectivaque non eadem sententia contineantur, sed singulae partes sint diversorum enuntiatorum velut Enn. 273V 277M *spernitur orator bonus, horridus miles amatur.* eius modi locos post in contentione facienda necesse est neglegi, si hunc simplicem ordinem ex vero comparari volumus cum duobus illis artificiosis.

quo modo in hoc genere poetae utrumque substantivum et adiectivum continuaverint aut disiunxerint, hi numeri edunt:

$\overline{as}$ $\overline{AS}$	Enn. 8[1]	Lucil. 8	Hor. 15	Pers. 13	Iuv. 40
a-s A-S	„ —	„ —	„ —	„ 1	„ 5
$\overline{as}$ A-S	„ 2	„ 2	„ 11	„ 8	„ 32
a-s $\overline{AS}$	„ 1	„ —	„ 4	„ 3	„ 14

sa SA adiectiva substantivis postposita sunt: Iuv. 10 356 *orandum est ut sit mens sana in corpore sano.* Enn. 6 (91) Lucil. 8 (94) Hor. 13 (163) Pers. 5 (130) Iuv. 28 (137).

$\overline{sa}$ $\overline{SA}$	Enn. 4	Lucil. 4	Hor. 8	Pers. 4	Iuv. 22
s-a S-A	„ —	„ —	„ —	„ —	„ —
$\overline{sa}$ S-A	„ 1	„ 1	„ 3	„ —	„ 3
s-a $\overline{SA}$	„ 1	„ 3	„ 2	„ 1	„ 3

as SA adiectivum priori substantivo praecedit, alteri postponitur: Enn. ann. 153 V 157 M *hac noctu filo pendebit Etruria tota.* Enn. 14 (39) Lucil. 9 (84) Hor. 18 (117) Pers. 8 (81) Iuv. 54 (71).

$\overline{as}$ $\overline{SA}$	Enn. 10	Lucil. 6	Hor. 9	Pers. 3	Iuv. 34
a-s S-A	„ —	„ —	„ 1	„ 1	„ 4
$\overline{as}$ S-A	„ 2	„ 1	„ 6	„ 3	„ 7
a-s $\overline{SA}$	„ 2	„ 2	„ 2	„ 1	„ 9

sa AS adiectivum priori substantivo postponitur, alteri praemittitur: Lucil. 1163 L inc. 150 M *concilio antiquo sapiens vir solus fuisti.* Enn. 8 (68) Lucil. 8 (94) Hor. 22 (96) Pers. 13 (50) Iuv. 40 (96).

$\overline{sa}$ $\overline{AS}$	Enn. 6	Lucil. 4	Hor. 13	Pers. 6	Iuv. 20
s-a A-S	„ 1	„ —	„ 1	„ 3	„ 2
$\overline{sa}$ A-S	„ 1	„ 4	„ 6	„ 4	„ 16
s-a $\overline{AS}$	„ —	„ —	„ 2	„ —	„ 2

a AS s similia

alterum substantivum adiectivumque ab altero includitur:

Enn. 6 (91) Lucil. 4 (189) Hor. 29 (73) Pers. 19 (34,21) Iuv. 126 (30,45).

---

1) acquiesco in exemplorum numeris afferendis qui sat doceant id quod debent.

a AS s — adiectiva substantivis praemittuntur: Hor. II 5 41 *Furius hibernas cana nive conspuet Alpis.* Enn. 1 [1]) (546) Lucil. — [2]) Hor. 19 (111) Pers. 14 (46,43) Iuv. 86 (44,62).

a $\overline{AS}$ s	Enn. 1	Lucil. —	Hor. 16	Pers. 10	Iuv. 81
a A-S s	„ —	„ —	„ 3	„ 4	„ 5

Enn. ann. 311V 358M [1]).

s SA a — adiectiva postponuntur substantivis: Iuv. 8 44 *vos humiles, inquis, volgi pars ultima nostri (estis).* Enn. 3 (182) Lucil. 1 (756) Hor. 1 (2113) Pers. 1 (650) Iuv. 3 (1279).

s $\overline{SA}$ a	Enn. 3	Lucil. 1	Hor. 1	Pers. 1	Iuv. 3
s S-A a	„ —	„ —	„ —	„ —	„ —

Enn. ann. 162V 162M, 30V 67M, 343V 372M [3]) — Lucil. 35L I 28M — Hor. II 2 40 — Pers. 1 103 — Iuv. 2 112, 8 44, 14 208.

a SA s — substantivo quod cum adiectivo suo interponitur, adiectivum postponitur, alteri praecedit: Pers. 3 6 *patula pecus omne sub ulmo est.* Enn. 2 (273) Lucil. 2 (378) Hor. 8 [4]) (264) Pers. 4 (162) Iuv. 30 (127).

a $\overline{SA}$ s	Enn. 2	Lucil. 2	Hor. 7	Pers. 4	Iuv. 28
a S-A s	„ —	„ —	„ 1	„ —	„ 2

Enn. ann. 9V 599M (ex coniectura O. Muelleri), 372V 406M — Lucil. 870L XXX 105M, 969L XXX 64M (locus prior ex emendatione Lachmanni).

---

1) si cuius generis pauca tantum extant exempla, haec ipsa enotabo.

2) de l. d. 983L XXX 131M conf. pg. 13 adn. 2.

3) loci Enniani qui inter se sunt similes *(caelum [suspexit] stellis fulgentibus aptum* bis et *hinc nox processit stellis ardentibus apta)* nescio an omnes removendi sint cum *stellis fulgentibus (ardentibus) aptum (apta)* verba plane appositionis instar obtineant. ex usu Homerico prae aliis poetis Ennius adamavit apposita velut 65V 72M, 71V 57M, 337V 355M, 424V 489M.

4) Hor. I 4 49 sq. *(pater) saevit quod meretrice nepos insanus amica Filius uxorem grandi cum dote recuset* exemplis a SA s figurae adscripsi; ordo verborum plane vetat *nepos* tamquam adiectivum *filius* voci adiungi (cum Fritzschio, Des Horatius Sermonen. Leipzig 1875 ad h. l.), sed ad substantivum *nepos* spectat *insanus* adiectivum totaque sententia *meretrice nepos insanus amica* apposita est *filius* voci.

s AS a substantivo quod cum adiectivo suo inmittitur, adiectivum praemittitur, alteri postponitur: Iuv. 3 179 *sufficiunt tunicae summis aedilibus albae.* Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 7 (548).

s $\overline{AS}$ a	Enn. —	Lucil. 1	Hor. —	Pers. —	Iuv. 7
s A-S a	„ —	„ —	„ 1	„ —	„ —

Lucil. 108L III 46M — Hor. I 1 45 — Iuv. 2 93, 3 179, 6 30, 10 63 130, 13 134, 14 135.

a A s S similia

inter alterum substantivum et adiectivum vel solum alterum substantivum vel solum alterum adiectivum intericitur:

Enn. — Lucil. 6 (126) Hor. 33 (64) Pers. 7 (93) Iuv. 100 (38).

aAsS adiectiva substantivis antecedunt: Lucil. 517L XX 1M *purpureo tersit tum latas gausape mensas.* Enn. — Lucil. 3 (252) Hor. 23 (92) Pers. 6 (108) Iuv. 78 (49).

Enn.: loci dubii sunt v. ann. 401V (433M) et 534V 556M — Lucil. 220L VI 33M, 517L XX 1M, 897L XXX 1M; l. d. inc. 118M (1181 m L) — Hor. I 1 28, 8 16, II 1 66, 8 78 — Pers. 2 74, 3 40 45 56 102, 5 47 — Iuv. 1 8, 10 116, 15 128.

sSaA adiectiva substantivis postponuntur: Hor. II 7 118 *accedes opera agro nona Sabino.* Enn. — Lucil. 3 (252) Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 3 (1279).

Lucil. 350L XI 27M, 361L XI 8M, 442L XV 4M — Horatii locum supra attuli; I 10 23 seclusi (*concinnus* locum tenet sententiae condicionalis) — Iuv. 2 96, 13 180, 15 111.

a S s A substantivo quod cum adiectivo suo alterum substantivum includit, adiectivum praemittitur; adiectivum substantivi inmissi post additur: Iuv. 8 253 *nobilis ornatur lauro collega secunda.* Enn. — Lucil. — Hor. 6 (352) Pers. — Iuv. 8 (480).

Hor. I 1 53, 2 74, 3 25, II 3 154, 4 51, 6 103 — Iuv. 2 150, 3 58, 8 253, 10 19 111 158, 11 74, 14 257. conf. Lucil. XIV 3M (1168L).

sAaS substantivo quod cum adiectivo suo alterum adiectivum claudit, adiectivum postponitur; substantivum adiectivi

interpositi pono sequitur: Pers. 6 76 sq. *nec sit praestantior alter Cappadocas rigida pinguis plausisse catasta.* Enn. — Lucil. — Hor. 3 (704) Pers. 1 (650) Iuv. 11 (349).

Hor. I 5 30, II 2 101 112 — Pers. l. m. — Juv. 1 41, 3 33 108, 8 115 145, 9 53, 10 274, 13 45 106, 15 4 146.

hactenus de binis substantivis adiectivisque per singulos versus distributis. iam inspiciendum est quo modo poetae **tria substantiva adiectivaque** uno versu comprehendant. hic quoque et simplex et artificiosus verborum ordo discerni potest. interdum enim quodque substantivum cum adiectivo suo videmus seorsum a ceteris positum:

as AS *AS* similia [1])

Enn. ann. 280 V 532 M *Marsa manus, Paeligna cohors, Vestina virum vis.* Enn. 2 (273) Lucil. 1 (756) Hor. 2 (1057) Pers. 1 (650) Iuv. —.

formae huius generis apud poetas nostros sunt hae: Enn. ann. a-s $\overline{\mathrm{AS}}$ $\overline{AS}$ (183 V [179 M aliter]) et $\overline{\mathrm{as}}$ $\overline{\mathrm{A}}\mathrm{s}$ *A-S* (280 V 532 M) — Lucil. $\overline{\mathrm{as}}$ $\overline{\mathrm{SA}}$ $\overline{AS}$ (302 L [IX 40 M aliter]) — Hor. bis a-s $\overline{\mathrm{AS}}$ $\overline{SA}$ (I 5 14, II 8 88) — Pers. $\overline{\mathrm{sa}}$ $\overline{\mathrm{SA}}$ $\overline{AS}$ (6 28).

quae autem ut artificiosa exempla agnoscenda sunt, uno loco excepto omnia similia sunt: unum substantivum cum adiectivo suo separatum in versu collocatur, cetera autem duo substantiva adiectivaque artificiose ita inter se conectuntur ut alterum substantivum et adiectivum inter par alterum interponatur:

as A *AS* S similia [1])

Iuv. 14 15 *mitem animum et mores modicis erroribus aequos (Praecipit...Rutilus).* Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. — Iuv. 9 (426).

---

1) quae monui supra pg. 18 adn. 1, pertinent etiam ad hoc collocandi genus.

Lucil. a$\overline{\mathrm{AS}}$s$\overline{AS}$ (XXX 8 M[1]) [925 L]) — Iuv. $\overline{AS}$a$\overline{\mathrm{AS}}$s (11 123), $\overline{AS}$a A-S s (3 309), $\overline{AS}$a$\overline{\mathrm{SA}}$s (11 96), $\overline{AS}$ s$\overline{\mathrm{AS}}$a (l. m), *A-S* s$\overline{\mathrm{AS}}$a (7 103), $\overline{SA}$ a$\overline{\mathrm{AS}}$s (15 154), $\overline{SA}$ s$\overline{\mathrm{AS}}$a (13 116), $\overline{SA}$ s$\overline{\mathrm{SA}}$a (9 10); de v. 8 157 vide infra.

locis Iuvenalianis accedit 6 319 nonus et ut iam dixi diversus (unum substantivum eiusque adiectivum claudit cetera duo substantiva adiectivaque seorsum collocata) a$\overline{\mathrm{SA}}$ $\overline{SA}$s *(quantus) Ille meri veteris per crura madentia torrens.* — de loco Enn. ann. 177 V 175 M *(quod per amoenam urbem leni fluit agmine flumen)* conf. quae disputavi pg. 9 sqq., pg. 13.

habes Ennii et satiricorum usum in binis vel ternis substantivis adiectivisque collocandis distribuendisque per singulos versus. sed priusquam ad alia transimus, paulum subsistendum est. nam praeter locos iam allatos similes extant quos tamen illis non licet adnumerare. poetae enim haud paucis locis substantivum (adiectivum) cui duo adhaerent adiectiva (substantiva) ita per duos versus digerunt ut alteri versui singulare adiectivum (substantivum) tribuant, in altero autem quae restant substantivum et adiectivum ordinent; ad quod substantivum adiectivumque si alterum accedit substantivum adiectivumque, in altero versu figurae de quibus egimus existunt ut Iuv. 3 150 sq. *crassum Atque recens linum ostendit non una cicatrix* a|as AS. eadem res est si poetae cum substantivo adiectivoque quae distribuunt per duos versus, artificiose conectunt alterum substantivum adiectivumque in altero tantum versu collocatum (conf. pg. 26 sq.) eique aliud substantivum et adiectivum addunt in eodem versu e. g. Iuv. 14 146 sq. *nocte boves macri lassoque famelica collo Iumenta (ad virides...mittentur aristas)* *SA* aAs|S. talia

1) Mueller (conf. comm.) hoc loco *(quantas quoque modo erumnas quantosque labores Exanclaris) quo modo* significare censet 'qua ratione'; sed cum plane singulare sit substantivum cum adiectivo suo includi ab altero substantivo et adiectivo quibus adiungitur, malim explicare *quoque modo* locum habere unius notionis quae sit quasi adiectivum *erumnas* substantivi, 'qualescunque' vel 'cuicuimodi'.

exempla apparet nec cum locis supra prolatis licere componi nec plane praetermitti; qua re quae adsint huius modi figurae apud poetas, hic breviter expono; in numeris autem non adhibeo figuras ipsas, sed earum partes tantum quantum quoque loco debeo. Enn. as SA — Lucil. sa AS; sa SA, sa S-A — Hor. as A-S; a-s SA bis — Pers. a-s A-S — Iuv. as AS quinquies, as A-S, a-s AS; sa SA bis; as SA (quattuor locis inter quos est 13 174)[1], as S-A, a-s SA; sa AS, sa A-S bis. Iuv. aASs bis (14 128, 15 32)[1], aA-Ss (7 167); aSAs (12 88). apud Enn. Lucil. Hor. Pers. exempla non adsunt. Hor. aAsS (I 2 70) — Iuv. aAsS (7 76) — Enn. Lucil. Pers. non habent exempla. Iuvenalis solus habet *AS*aAsS (7 161).

ad alia venimus. adhuc disputavimus de singulis substantivis adiectivisque collocatis in singulis versibus; nunc propositum est tractare qua ratione poetae illa substantiva adiectivaque per duos distribuerint versus (*Ciceroni nemo ducentos Nunc dederit nummos*), ac primum quidem per duos versus continuos, deinde per duos versus tertio versu divisos. in quaque autem parte ut ante progredimur: considerabimus quo modo poetae per versus ordinent unum substantivum adiectivumque et duo, quoque modo et simplicem et artificiosam collocationem exhibeant.

a|s vel s|a[2])

unum substantivum adiectivumque per duos deinceps versus disponitur:

Enn. 15 (36,4)[3]) Lucil. 24 (31,5) Hor. 175 (12,07) Pers. 36 (18) Iuv. 324 (11,23).

---

1) Iuv. v. 13 174 et 15 32 addidi ut huius modi figuras omnes haberes uno loco (conf. pg. 28).

2) in commemorandis locis huius collocationis ubique solum versum priorem ponam.

3) propria veraque summa hexametrorum Ennii et Lucilii maior est quam numeri supra (pag. 16 adn. 2) commemorati quod attinet ad substantiva adiectivaque per duos versus distributa. his enim substantivis

a|s Enn. ann. 82V 77M *Remus...secundam Solus avem servat.* Enn. 12 (45,5)[1]) Lucil. 16 (47,3)[2]) Hor. 142 (14,17) Pers. 28 (23) Iuv. 264 (14,53).

s|a Lucil. 477L XVII 13M *in usura omnia ponit Non magna.* Enn. 3 (182) Lucil. 8 (95)[3]) Hor. 33 (64,03) Pers. 8 (81) Iuv. 60 (63,95).

---

adiectivisque cum tantum fines priorum et initia posteriorum versuum in rationem induci oporteat, tamquam plenum versum computare licet fragmentum quod sit hemistichium idque sententiae absolutae velut Enn. ann. 6V 5M...*visus Homerus adesse poeta*, Lucil. 227L VI 5M...*ipsum quid facere optes*, Enn. ann. 185V 182M *intus in occulto mussabant*... Ennii versuum summa hac ratione efficitur 844, Lucilii 1121; quas tamen non adhibui cum numeri priores satis doceant quantum intersit in hoc sermone inter Ennium Lucilium et poetas inferiores.

1) in calculis posui etiam Ennii 491V 569M *tonsillas rapiunt configunt litus aduncas*; nam cum versu qui sequebatur excidit substantivum ad quod *aduncas* adiectivum spectat (*aduncis dentibus* M). — 541 V 608 M *tanto sublatae sunt augmine tunc lapides* verba disposuit M. per unum versum, V. per duos; Muellero adstipulor, numerum enim exemplorum collocationis rarioris nolo augeri.

2) numeris adposui 1025L inc. 145M quamquam versus minime ex omni inc. parte sunt expediti.

huc rettuli 1062cL VI 13M *uno oculo pedibusque duobus dimidiatus Ut porcus*; quae verba optume rebus ipsis conveniunt, mutavit Mueller (*p. d. dimidiateis*), non intellego qua re.

3) ll. dd. 902L XXIX 87M et 1105L III 34M. — 176L V 24M *scutam* (*scutulam li* M) *Ligneolam in cerebro infixit*, *scutam ligneolam* verba s̄ā figurae exemplis adscripsi quia minime constat poetam verba in duos versus discerpsisse. — 934L XXX 56 M *cuius voltu ac facie ludo ac sermonibus nostris Virginis hoc pretium atque hunc reddebamus honorem* conecti solent *cuius* et *virginis*. sed nihil obstare censeo quominus *cuius* dicamus sui iuris esse, *virginis* autem *hoc pretium atque hunc honorem* valere hoc: 'pretium et honor quae virgini debentur'. quae interpretatio eo facilius probatur quod versus nimis duram prae se ferunt verborum collocationem si *virginis* et ab adiectivo suo et a substantivo regente interpositis *ludo ac sermonibus nostris* verbis adventiciis statuimus esse divulsum. accedit quod in verbis per duos versus distribuendis Lucilius tantum abest ut huius collocationis artificiosae (qua duo versus a substantivo eiusque adiectivo initium faciant) protulerit exemplum aut alterum aut simile, ut plane simplicem se praebeat et attenuatum.

Enn. ann. 251V 307M, 332V 377M, 578V 503M — Lucil. 21L I 34M, 345L XI 4M, 456L XVI 15M — Hor. I 2 78, 9 51, II 2 9, 7 72 — Pers. 1 50 52, 5 161, 6 48 — Iuv. 4 99, 7 186, 10 335, 13 232.

cum huius modi substantivo adiectivoque artificiose copulant poetae alterum substantivum adiectivumque per unum tantum versum disposita velut *quid opus teneras mordaci radere vero Auriculas* a AS|s, *puer...acernam Gausape purpureo mensam pertersit* a|SA s, *Romanorum omnia regum Frivola* AaS|s. qua in re eaedem species ac figurae occurunt quae in binis substantivis adiectivisque collocatis in uno versu (conf. pg. 19 sq. pg. 21). duo ergo genera collocationis discernenda sunt quae hic habebis una cum eorum partibus.

a AS|s similia

substantivum adiectivumque per duos versus continuos digesta claudunt alterum substantivum adiectivumque in uno (aut priore aut altero) versu posita:

Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. 8 (264) Pers. 1 (650) Iuv. 28 (137).

a A S|s Hor. I. 6 27 *nigris medium impediet crus Pellibus.* Enn. — Lucil. — Hor. 4 (528) Pers. 1 (650) Iuv. 14 (274).

a $\overline{\text{AS}}$|s : a|$\overline{\text{AS}}$ s	Enn. —	Lucil. —	Hor. 0—3 [1]	Pers. 0—0	Iuv. 4—6
aA-S|s : a|A-S s	„ —	„ —	„ 1—0	„ 1—0	„ 3—1

Hor. I 3 88, 10 74, II 5 62; l. m. — Pers. 1 107 — Iuv. 3 293, 6 410; 13 36, 14 174 alia; 8 19, 13 19, 14 270; 10 24.

s SA|a Enn. — [2]) Lucil. — Hor. — Pers. — Juv. —

a SA|s Lucil. 440L XV 2M *Polyphemus ducentos Cyclops longus pedes.* (a|SA s). Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. 4 (528) Pers. — Iuv. 14 (274).

a$\overline{\text{SA}}$|s : a|$\overline{\text{SA}}$ s	Enn. —	Lucil. 0—1	Hor. 3—1	Pers. —	Iuv. 6—5
aS-A|s : a|S-A s	„ —	„ 0—0	„ 0—0	„ —	„ 2—1

1) prior numerus indicat quoties poeta substantivum adiectivumque per unum versum dispositum tribuerit versui priori (aAS|s sim.), alter numerus quoties alteri (a|AS s sim.).

2) l. d. 344 V 373 M.

Lucil. l. m. — Hor. I 5 8, II 4 55, 7 33; II 8 10 — Iuv. 6 381 449; 8 242, 10 87 alia; 1 63, 7 22; 4 9.

sAS|a Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —

AaS|s similia [1])

substantivo adiectivoque per duos versus continuos distributo aut solum substantivum aut solum adiectivum inter alterum substantivum adiectivumque in uno versu (sive priore sive altero) collocatum interponitur:

Enn. 2 (273) Lucil. — Hor. 8 [2]) (264) Pers. 2 (325) Iuv. 23 [2]) (167).

AaS|s Hor. II 4 20 *pratensibus optuma fungis Natura est.* Enn. 2 (273) Lucil. — Hor. 6 (352) Pers. — Iuv. 19 (202).

AaS|s:a|AsS Enn. 2—0 Lucil. — Hor. 4—2 Pers. — Iuv. 12—7 Enn. ann. 248V 304M [3]), 147V 154M (*olim de caelo laevum dedit inclitus signum*; substantivum quod ad *inclitus* pertinet supplendum est: *Iuppiter* Ilbergius, *ales* Vahlenus) — Hor. I 10 62, II 5 40 64, l. m; I 9 29, II 6 25 — Iuv. 5 58, 14 129; 3 303, 13 29 alia.

SsA|a Iuv. 14 112 *(laudetur avarus...tamquam) rerum tutela suarum Certa magis quam si* et q. s. Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 1 (3837).

quia multum interest cum in omnibus collocandi generibus tum in substantivis adiectivisque distributis per duos versus utrum

---

1) substantiva adiectivaque per duos versus digesta ubique litteris minusculis notabo.

2) additis locis quos pg. 28 proferam (AAaSs sim.), numeri huius modi exemplorum Horatii et Iuvenalis sunt 10 (211) et 24 (160); quos habes in tab. I.

3) hoc loco *(ingenium cui nulla malum sententia suadet Ut faceret facinus levis aut malus)* moneo ordinem verborum mirum esse et singularem: *malum* adiectivum a *facinus* substantivo suo quod pars est sententiae secundariae, divellitur ut enuntiato primario inmisceatur. locus alter et similis est Hor. II 5 71 sq. *sedulus hospes Paene macros arsit dum turdos versat in igni,* sed poeta consilio verba distrahit. (aliter se habet Iuv. v. 16 37. conf. 13 29 sq.). an *malum* intellegendum est substantivum?

adiectiva substantivis an substantiva adiectivis praemittantur, figuras duorum generum quae iam exponenda sunt, ex hac ratione componam proferamque, non ex ordine qui est logices.

S a A|s et A s S|a

Enn. — Lucil. — Hor. 2 (1057) Pers. 2 (325) Iuv. 3 (1279).

S a A|s : a|S s A horum generum substantiva adiectivaque per duos versus ordinata · ita se habent ut adiectiva praecedant: Hor. I 3 132 *sapiens operis sic optumus omnis Est opifex*. Enn. — Lucil. — Hor. 1—0. Pers. 1—0. Iuv. —

Hor. l. m. — Pers. 2 55.

A s S|a : s|A a S horum generum substantiva adiectivaque per duos versus disposita ita inter se excipiunt ut substantiva adiectivis antecedant: Pers. 3 113 *tenero latet ulcus in ore Putre*. Enn. — Lucil. — Hor. 0—1. Pers. 1—0. Iuv. 3—0.

Hor. II 3 125 — Pers. l. m. — Iuv. 2 41, 4 37, 12 27.

idem collocandi genus invenitur his tribus locis nisi quod substantivis quae poetae cum adiectivis adsignaverunt singulis versibus, duo adhaerent adiectiva: Hor. II 6 57 *me ... mirantur ut unum Scilicet egregii mortalem altique silenti* a|A s A S et I 6 65 SA a A|s; Iuv. 9 127 AA a S|s.

porro hic proferenda sunt nonnulla exempla singularis ordinis verborum quem Iuvenalis solus adhibuit. is enim quattuor locis adiectivo substantivoque per duos deinceps versus digesto bina substantiva adiectivaque inmittit: ter substantiva adiectivaque interposita per unum ordinavit versum (bis artificiose), semel in utroque versu singula substantiva adiectivaque posuit: 15 31 *accipe nostro Dira quod exemplum feritas produxerit aevo* a|A $\overline{AS}$ S s, 13 174 a $\overline{\text{AS}}$ $\overline{SA}$|s, 11 117 a A $\overline{AS}$ S|s, 2 86 aA-S|$\overline{AS}$ s.

haec de substantivis adiectivisque quae singula sunt per binos versus disposita. iam de binis substantivis adiectivisque distributis per binos deinceps versus.

a A|S s similia

bina substantiva adiectivaque per binos versus continuos ita digeruntur ut alterum substantivum adiectivumque alterum includat:

Enn. — Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. 2 (325) Iuv. 10 (384).

aA|Ss Pers. 2 52 *(tibi creterras argenti) incusaque pingui Auro dona feram.* Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. 1 (650) Iuv. 8 (480).

Pers. l. m. — Iuv. 1 120, 3 274, 6 504 580, 10 38 44, 12 32, 15 1. conf. Enn. ann. 304V 348M.

sS|Aa Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

aS|As Horat. I 5 58 *o tua cornu Ni foret exsecto frons.* Enn. — Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. 1 (650) Iuv. —.

Hor. l. m. — Pers. 6 21 — conf. Enn. tr. 58V 2M.

sA|Sa Iuv. 1 95 *nunc sportula primo Limine parva sedet.* Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 2 (1919).

Iuv. l. m. et 10 300.

a A|s S similia

bina substantiva adiectivaque per binos deinceps versus sic ordinantur ut inter alterum substantivum adiectivumque aut solum alterum substantivum aut solum eius adiectivum interponatur:

Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. 2 (1057) Pers. 1 (650) Iuv. 9 (426).

aA|sS Lucil. 205L VI 24M *omnis in una est Res homini bulga.* Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. 1 (2113) Pers. 1 (650) Iuv. 7 (548).

Lucil. l. m. — Hor. II 5 53 — Pers. 5 22, conf. 3 69 — Iuv. 1 38, 6 2 527, 9 12, 11 172, 12 64, 15 57.

sS|aA Iuv. 6 60 *porticibusne tibi monstratur femina voto Digna tuo?* Enn. [1]) — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 1 (3837).

---

1) in annalium versibus a Muellero sic constitutis (479 = 426 V) *noenu decet mussare bonos qui facta labore Nixi militiae peperere perennia multo* ordo

aS|sA Hor. II 3 62 *huic ego volgus Errori similem cunctum insanire docebo.* Enn. — Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. —.

sA|aS Iuv. 3 94 *(uxorem comoedus agit vel) Dorida nullo cultam palliolo.* Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 1 (3837).

seorsum affero tres locos in quibus tertium substantivum adiectivumque in altero tantum versu positum accedit duobus illis substantivis adiectivisque quae per duos versus sunt disposita: Iuv. 10 306 *nullus ephebum Deformem saeva castravit in arce tyrannus* aS|A*A*-*S*s, 10 223 *A*a*S*A|sS; Hor. II 4 58 *A*a*S*A|sS.

praeterea tribus locis substantivum iunctum adiectivo singulari et substantivum cui duo adiectiva adhaerent, poetae conectunt distribuuntque per duos deinceps versus: Enn. ann. 169V 256M *qua Galli furtim noctu summa arcis adorti Moenia concubia vigilesque repente cruentant* a-sA|Sa; Iuv. 2 113 äa A|Ss, 12 11 a-sA|Sa. — substantivis adiectivisque tali modo copulatis tertium accedit substantivum adiectivumque per alterum solum versum ordinatum: Hor. II 4 40 *Umber et iligna nutritus glande rotundas Curvat aper lances* a*A*a*S*A|sS et Iuv. 13 84 *comedam...flebile nati Sinciput elixi Pharioque madentis aceto* As|Sa*A*a*S*.

a‖s vel s‖a

ad alteram partem huius collocationis pervenimus qua continentur substantiva adiectivaque digesta per duos versus versu tertio interposito. qualia cum omnino pauca tantum apud poetas inveniantur exempla eaque apud solos Horatium et Iuvenalem, cuncta concedas ut huc congeram quam-

verborum callidior est atque artificiosior quam ut Ennii eum esse credam nec simile exemplum inveni apud poetas nostros (Hor. II 7 70 aliter se habet). propius ad verum usum Ennianum accedit qui pro *multo* ponit *multa*; conf. enim 368V 399M *(victores...) vino curatos somnus repente In campo passim mollissimus perculit acris.*

quam ex parte alio quoque loco commentationis (inter ass vel aas figuras) debent proferri.

Horatii exempla sunt II 1 32 *(quo fit) ut omnis Votiva pateat veluti descripta tabella Vita senis* a|A-S|s et I 4 36 *(quodcumque semel chartis inleverit,) omnis Gestiet a furno redeuntis scire lacuque Et pueros et anus* a|-|ss [1]).

Iuvenalis haec: 15 13 *attonito cum Tale super cenam facinus narraret Ulixes Alcinoo (bilem...quibusdam moverat)* a|A-S|s; 1 151 *unde illa priorum Scribendi quodcumque animo flagrante liberet Simplicitas?* a|-|s; 10 164 *(finem animae... non gladii dabunt... sed) ille Cannarum vindex et tanti sanguinis ultor Anulus* a|$\overline{\mathrm{AS}}$|s; 12 70 *tunc gratus Iulo Atque novercali sedes praelata Lavin Conspicitur sublimis apex* a|A$\overline{SA}$S|$\overline{\mathrm{as}}$; 15 33 *inter finitimos vetus atque antiqua simultas, Immortale odium et nunquam sanabile vulnus Ardet adhuc Ombos et Tentyra* a$\overline{\mathrm{AAS}}$|$\overline{as}$|$\overline{AS}$ss. — idem his locis disposuit alterum substantivum conexum cum *ipse, ipsa* per duos versus versu tertio interiecto, alterum per duos deinceps versus: 5 37 *ipse capaces Heliadum crustas et inaequales berullos Virro tenet phiala* aA|S$\overline{AS}$|s; 3 172 *ipsa dierum Festorum herboso colitur si quando theatro Maiestas* et q.s. a S|A *A-S*|s.

postquam egi de substantivis singula habentibus adiectiva, sequitur ut explanem quem ad modum poetae cum singulis substantivis plura conectant adiectiva attributiva. ac primum quidem considerabimus substantiva quibus

---

1) h. l. dissentiunt editores: alii (Bentleius Heindorfius Kiesslingius) ante *et pueros et anus* incidunt, alii (Holder L. Mueller Fritzschius) *omnis* tamquam adiectivum cum *et pueros et anus* conectunt. omnem dubitationem puto tolli his locis collatis: I 7 3 *omnibus et lippis...et tonsoribus*, 6 92 *mea...Et vox et ratio*, 2 56 *patrium...fundumque laremque*, 5 104, 8 50; a. p. 270 *Plautinos et numeros et Laudavere sales.* — praeter Horatium ex poetis quos tracto solus Lucilius sic adiectivum adiungit substantivo: 952 L XXX 28 M *tuas omnes maculasque notasque*, 24 L I 19 M, 1140 L inc. 84 M *et ventrem et gutturem eundem:* conf. locum qui est in controversia 1020 b (init.) L inc. 16 sq. M. cum Horatius aeque ac Lucilius prae ceteris poetis unum adiectivum pluribus substantivis adamarit adponere, nescio an his quoque rebus Horatium Lucilii imitatorem deprendamus. conf. tabulam II.

duo, tum quibus tria, deinde quibus quattuor adiectiva adhaerent (plus quattuor adiectiva substantivo non adiunxerunt). quem autem in priore parte adhibui disserendi ordinem, hic quoque ubique sequar ita ut acquiescam in generibus huius sermonis describendis explicandisque, partes generum non enarrem sed solas figuras afferam. de re autem ipsa moneo, cum lineamenta tantum ordinis verborum proponam, hic non respicere me quo modo adiectiva causa grammatica cum substantivis cohaereant, velut utrum omnia ex aequo posita spectent ad substantivum (*insanum hominem et cerebrosum* vel *magnae gentes opulentae* asa) an alterum adiectivum cum substantivo unam efficiat notionem cui alterum adiectivum vel plura admota sint (*omnem Titanida pugnam* vel *mediocribus illis Ex vitiis* aas). haec et alia quae hic desideres, reponam quoad singula tractabo.

primo igitur proferam singula substantiva cum binis adiectivis copulata eaque per singulos disposita versus.

aas vel saa vel asa

substantivum adiectivaque continuantur:

Enn. 17 (32) Lucil. 16 (47) Hor. 14 (151) Pers. 3 (217) Iuv. 46 (83).

aas Enn. ann. 505 V 460 M (*equus*) *fert sese campi per caerula laetaque prata.* Enn. 4 (137) Lucil. 6 (126) Hor. 7 (302) Pers. 2 (325) Iuv. 36 (107).

Enn. ann. 207 V 203 M, 504 V 459 M, 606 V D 8 M, l. m. — Lucil. 72L III 33 M, 882L XX 3 M, 1114 L inc. 108 M alia; l. d. 408L XIV 17 M — Hor. I 1 29; 3 100, II 2 52 alia — Pers. 3 23, 6 71 — Iuv. 4 125, 8 132 237 alia.

saa Lucil 34L I 27 M *Lydorum opus sordidulum omne.* Enn. 5 (109) Lucil. 5 (151) Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 4 (959).

Enn. ann. 5 V 4 M, 70 V 58 M, 253 V 309 M, 400 V (436 M); inc. XLVII V 600 M — Lucil. 59 L II 1 M, 472 L XVII 4 M, 518 L XXII 1 M, l. m.; porro huc rettuli 484L XXVIII 50 M — Hor. II 3 147 — Iuv. 3 67 233, 6 122 197.

asa Hor. I 6 128 sq. *haec est Vita solutorum misera ambitione gravique.* Enn. 8 (68) Lucil. 5 (151) Hor 6 (352) Pers. 1 (650) Iuv. 6 (640).

Enn. ann. 52 V 44 M, 152 V 153 M, 530 V 218 M alia — Lucil. 248 L VII 28 M, 428 L XV 18 M, 988 L inc. 28 M alia — Hor. I 2 2, II 3 18 alia; huc rettuli I 6 43 — Pers. 1 122 — Iuv. 11 52, 1 164, 13 54 alia.

a-a-s vel s-a-a vel a-s-a

substantivum et adiectiva separantur:

Enn. 8 (68) Lucil. 16 (47) Hor. 8 (264) Pers. 4 (163) Iuv. 29 (132).

a-a-s sim. Iuv. 3 315 *his alias poteram et pluris subnectere causas.* Enn. 3 (182) Lucil. 5 (151) Hor. 5 (423) Pers. 3 (217) Iuv. 21 (183).

a-a-s	Enn. —	Lucil. —	Hor. —	Pers. —	Iuv. 4
$\overline{aa}$-s	„ 1	„ 3	„ 2	„ 2	„ 11
a-$\overline{as}$	„ 2	„ 2	„ 3	„ 1	„ 6

Enn. sat. 3 V 5 M, ann. 97 V 91 M, 478 V 215 M — Lucil. 40 L II 30 M, 982 L XXX 67 M, 295 L IX 76 M alia; l. d. 384 L XIII 7 M — Hor. II 5 27, I 6 91 95 alia — Pers. 1 84, 2 27 63 — Iuv. 8 54, 1 124, 15 17 al.

s-a-a sim. Enn. ann. 244 V 299 M *cui res audacter magnas parvasque ... Eloqueretur.* Enn. 3 (182) Lucil. 5 (151) Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 2 (1919).

s-a-a	Enn. —	Lucil. —	Hor. 1	Pers. —	Iuv. —
s-$\overline{aa}$	„ 1	„ 3	„ —	„ —	„ 1
$\overline{sa}$-a	„ 2	„ 2	„ —	„ —	„ 1

Enn. ann. l. m., 100 V 100 M, 39 V 31 M — Lucil. 52 L II 21 M (Muellerum secutus sum), 99 L III 24 M, 301 L IX 39 M; 10 L I 33 M, 290 L IX 75 M — Hor. I 6 3 — Iuv. 13 196; 4 105. conf. Enn. ann. 558 M (deest v. apud Vahlenum; neque enim constat Ennii versum esse).

a-s-a sim. Lucil. 274 L VIII 19 M *iligneis pedibus cercurum roboret* (*conferet* M.) *aequis.* Enn. 2 (273) Lucil. 6 (126) Hor. 2 (1057) Pers. 1 (650) Iuv. 6 (640).

a-s-a	Enn. 1	Lucil. 1	Hor. —	Pers. 1	Iuv. 1
$\overline{as}$-a	„ 1	„ 4	„ —	„ —	„ 2
a-$\overline{sa}$	„ —	„ 1	„ 2	„ —	„ 3

Enn. ann. 336 V 354 M, 387 V (418 M) — Lucil. 1168 L (XIV 3 M) 1021 L (III 43 M), 348 L XI 17 M alia — Hor. I 2 119, II 7 101 — Pers. 2 61 — Iuv. 13 166, 15 70, 8 111 alia.

praeterea huius modi substantiva adiectivaque habes apud Iuvenalem in $\overline{aas}$ et aa-s, apud Horatium in $\overline{sa}$-a et a-as figuras,

sed cum aliis substantivis adiectivisque artificiosius copulata, quos locos iam commemoravi pg. 28 et pg. 31 (Iuv. 15 33).

aas AS saa AS asa AS similia [1])

ad substantivum et adiectiva discretim additur in eodem versu alterum substantivum uno adiectivo ornatum:

Enn. — Lucil. 7 (108) Hor. — Pers. — Iuv. 16 (240).

aas AS sim. Enn. — Lucil. 4 (189) Hor. — Pers. — Iuv. 11 (349).

aas AS Lucil. 915 L XXX 10 M *et saevo ac duro in bello multo optimus hostis.* Enn. — Lucil. 2 (378) Hor. — Pers. — Iuv. 7 (548).

Lucil. aas As [2]): l. m., 1083 L VI 12 M — Iuv. a-as AS: 9 38; aas A-S: 6 23, 15 41; AS aas: 7 169, 9 15; A-S aas: 8 110, 15 126.

aas SA Iuv. 5 66 *maxima quaeque domus servis est plena superbis.* Enn. — Lucil. 2 (378) Hor. — Pers. — Iuv. 4 (959).

Lucil. aas SA: 491 L XIX 1 M; SA aas: 506 L XX 13 M — Iuv. aas SA: 9 137, 11 73; SA aas: 9 60; l. m.

saa AS sim. Enn. — Lucil. 3 (252) Hor. — Pers. — Iuv. 2 (1919)

saa AS Iuv. 4 7 *refert...iugera quot vicina foro, quas emerit aedes.* Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. — Iuv. 2 (1919).

Lucil. AS saa: 82 L III 8 M — Iuv. saa AS: 7 30; l. m.

saa SA Lucil. 412 L XV 7 M *pueri infantes credunt signa omnia aena Vivere* (SA saa) [3]). Enn. — Lucil. 2 (378) Hor. — Pers. — Iuv. —.

Lucil. saa S-A: 247 L VII 11 M; l. m.

asa AS sim. Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 3 (1279).

---

1) quae dixi pg. 18 adn. 1, etiam huc spectant.

2) in exemplorum figuris hic afferendis omitto ponere signum quod indicat adiectiva et substantiva inter se excipere: adiectiva et substantiva continuantur ubi contrarium non est denotatum.

3) ubi exemplum non congruit cum figura ante id posita — figurae ut generales omnes eodem ordine constitutae sunt — exempli figuram addo.

asaAS Iuv. 8 256 (*hi*) *pro Omnibus auxiliis atque omni pube Latina* et q. s. (ASasa). Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 3 (1279).

Iuv. asaAS: 3 251; asaA-S: 10 255; l. m.

asaSA Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

qua ratione supra pg. 13sq. nonnullos locos commemoravi, hic pono Lucilii v. 450L XVI 6M SAaas figurae.

substantivo adiectivisque alterum substantivum cum singulari adiectivo copulatum artificiose adiungitur.

aaASs sASaa aASsa similia

substantivum et duo adiectiva claudunt alterum substantivum adiectivumque aut contra:

Enn. 1 (546) Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 6 (640).

aaASs sim. Enn. 1 (546) Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 1 (3837).

aaASs Enn. ann. 538V 520M *optima cum pulcris animis Romana iuventus* (aASas). Enn. 1 (546) Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 1 (3837).

Enn. l. m. — Hor. Aaa-sS: II 3 21 — Iuv. aaA-Ss: 4 115.

aaSAs Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

saASa sim. Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 2 (1919).

saASa Iuv. 13 143 *rem pateris modicam et mediocri bile ferendam.* Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 2 (1919)

Iuv. AsaaS: 6 407; l. m.

saSAa Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

aASsa sim. Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 3 (1279).

aASsa Iuv. 11 145 *plebeios calices et paucis assibus emptos Porriget* (asASa). Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 3 (1279).

Iuv. asASa: 9 55; a-sASa: 10 49; l. m.

aSAsa Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

aAaSs sAaSa aAsSa similia

substantivo et adiectivis alterum substantivum adiectivumque inmiscetur:

Enn. — Lucil. 2 (378) Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 11 (349).

aAaSs sim. Enn. — Lucil. 2 (378) Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 6 (640).

aAaSs Iuv. 15 110 *nunc totus Graias nostrasque habet orbis Athenas* (AaaSs). Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 5 (767).

Lucil. AaaSs: 173 L V 23 M — Hor. AaaSs: I 8 5 — Iuv. aAaSs: 15 156; aaAsS: 1 145; aAasS: 11 116 203; l. m.

aSaAs Lucil. 1181 d L inc. 50 M (*ducebat... hunc*) *pontes Tiberinus duo inter captus catillo* (SaAas). Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. — Iuv. 1 (3837)

Lucil. l. m. — Iuv. aaSsA: 14 269.

sAaSa sim. Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

aAsSa sim. Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 5 (767).

aAsSa Iuv. 10 23 *prima fere vota et cunctis notissima templis* (*sunt*) et q. s. (a-sAaS). Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 5 (767).

Iuv. asAaS: 6 165, 10 157, 13 62; aAsaS 16 39; l. m.

aSsAa Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —

haec de singulis substantivis cum binis adiectivis coniunctis quae per singulos versus ordinata sunt. iam adimus singula substantiva binaque adiectiva per binos digessa versus continuos.

aa|s s|aa a|sa similia

Enn. 3 (182) Lucil. 5 (151) Hor. 11 (192) Pers. — Iuv. 52 (74).

aa|s sim. Hor. I 4 139 *hoc est mediocribus illis Ex vitiis unum.* Enn. — Lucil. 2 (378) Hor. 5 (423) Pers. — Iuv. 34 (113).

aa|s	Enn. —	Lucil. 2	Hor. 1	Pers. —	Iuv. 13
a-a|s	„ —	„ —	„ 2	„ —	„ 3
a|as	„ —	„ —	„ 1	„ —	„ 12
a|a-s	„ —	„ —	„ 1	„ —	„ 6

Lucil. 234 L VII 18 M, 460 L (XVI 12 M) — Hor. I 2 64, 4 17, II 2 8, 1 3, l. m.; conf. I 4 130 — Iuv. 3 270, 5 138, 8 80, 13 181 alia. — Enn. ann. 212 V (221 M) l. d.

s|aa sim. Enn. ann. 368 V 399 M (*omnis mortalis...*) *somnus repente In campo passim mollissimus perculit acris.* Enn. 3 (182) Lucil. 3 (252) Hor. 4 (523) Pers. — Iuv. 7 (548).

s|āā	Enn.	—	Lucil.	2	Hor.	2	Pers.	—	Iuv.	3
s|a-a	„	1	„	—	„	—	„	—	„	—
sā|a	„	2	„	1	„	2	„	—	„	4
s-a|a	„	—	„	—	„	—	„	—	„	—

Enn. ann. l. m.; 445V 356M, s. 43V 76M — Lucil. 426L VI 18M, 919L XXX 80M; 261L VI 7M — Hor. II 6 11, 7 75; 3 208, 6 8 — Iuv. 6 657, 11 35, 12 58; 4 95, 8 85, 11 177, 12 44.

as|a sim. Iuv. 8 27 *rarus Civis et egregius patriae contingis ovanti.* Enn. — Lucil. — Hor. 2 (1057) Pers. — Iuv. 11 (349).

a|sā	Enn.	—	Lucil.	—	Hor.	2	Pers.	—	Iuv.	5
a|s-a	„	—	„	—	„	—	„	—	„	—
ās|a	„	—	„	—	„	—	„	—	„	6
a-s|a	„	—	„	—	„	—	„	—	„	—

Hor. I 7 29, II 3 33; conf. I 5 94 — Iuv. 7 60, 13 65, 6 133 472, 11 206 alia.

eius modi substantivo adiectivisque artificiose adiungitur alterum substantivum singulareque adiectivum quod per unum tantum versum (sive priorem sive alterum) disponitur.

aASa|s sASa|a aASs|a similia

Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. 1 (650) Iuv. 3 (1279).

aASa|s sim. Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. 1 (650) Iuv. 3 (1279).

aASa|s Iuv. 4 3 *aegrae solaque libidine fortes Deliciae.* Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. 1 (650) Iuv. 3 (1279).

Pers. 3 117: a|A-Sa-s; Iuv. aaAS|s: 10 190; l. m.; a|aASs: 14 127.

aSAa|s Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —[1]).

sASa|a sim. Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

aASs|a sim. Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. — Iuv. —.

aASs|a Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

aSAs|a Lucil. 138L IV 17M *(Pacideianus) optimus multo Post homines natos gladiator qui fuit unus* (a|SAsa). Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. — Iuv. —.

---

1) an huc referenda sunt Iuv. 4 9 *cum (Crispino) nuper vittata iacebat Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos* et 6 163 (a|SAas)?

aAaS|s sAaS|a aAsS|a similia

Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. 1 (2113) Pers. 1 (650) Iuv. 7 (548).
aAaS|s sim. Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. 1 (650) Iuv. 3 (1279).
aAaS|s Pers. 3 53 *sapiens bracatis inlita Medis Porticus.* Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. 1 (650) Iuv. 3 (1279).
Lucil. aa|AsS: 1020b (init.) L (inc. 15 M) — Pers. l. m. — Iuv. aAaS|s: 11 70, 15 116; AaaS|s: 13 13.
aSaA|s Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.
sAaS|a sim. Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 2 (1919).
sAaS|a Iuv. 12 113 *victima sola Tantis digna deis* (sa|AaS). Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 2 (1919).
Iuv. s|aAaS: 4 29; l. m.
sSaA|a Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.
aAsS|a sim. Enn. — Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 2 (1919).
aAsS|a Iuv. 13 164 *(quis stupuit Germani...) flavam Caesariem et madido torquentem cornua cirro?* (a|sAaS). Enn. — Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 2 (1919).
Hor. AaSs|a: I 2 70 — Iuv. AaSs|a: 7 76; l. m.
aSsA|a Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

substantivo et adiectivis per duos versus ordinatis in utroque versu singula substantiva adiectivaque artificiose adiunguntur his locis Iuvenalianis: 12 80 aAaS|*AsS (trunca puppe magister) interiora petit Baianae pervia cumbae Tuti stagna sinus*, 12 87 AaS|*AsaS*, 11 65 AaS|s*AS*a, 10 298 AaS|s*A*a*S*.

aaA|Ss Aa|Sas similia

substantivum et duo adiectiva et alterum substantivum adiectivumque singulare per duos deinceps versus distribuuntur artificioseque conectuntur semel apud Ennium (ann. 169 V 256 M a-sA|Sa), bis apud Iuvenalem (2 113 aaA|Ss, 12 11 a-sA|Sa). conf. pg. 30.

ad talia substantiva adiectivaque tali modo disposita tertium additur substantivum cum singulari suo adiectivo quae in altero

tantum versu ponuntur semel apud Horatium (II 4 40 a*A*a*S*A|sS), semel apud Iuvenalem (13 84 As|Sa*A*a*S*). conf. pg. 30.

a‖as similia

per duos versus non continuos substantivum eiusque duo adiectiva semel digessit Iuvenalis (12 70 a|AS*A*S|as). conf. pg. 31.

explicato usu qui fuerit in singulis substantivis binisque adiectivis copulandis eo pervenimus ut de singulis substantivis agamus quibus terna adiectiva adhaerent.

per singulos versus singula substantiva et trina adiectiva hoc modo ordinata inveniuntur.

aaas saaa asaa similia

Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. 1 (650) Iuv. 4 (959).

aaas Iuv. 6 297 *coronatum et petulans madidumque Tarentum.* Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 4 (959).

Iuv. 10 138 345, 13 221, l. m.

saaa Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

asaa sim. Pers. 1 9 *ad canitiem et nostrum istud vivere triste Aspexi* (aasa). Enn. —[1]) Lucil. —[2]) Hor. — Pers. 1 (650) Iuv. —.

a-a-a-s s-a-a-a a-s-a-a similia

Enn. 1 (546) Lucil. 1 (756) Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. —.

a-a-a-s Lucil. 127L IV 28M *cumque hic tam formonsus tibi ac te dignus puellus* (aa-as). Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. — Iuv. —.

1) l. d. ann. 523V 376M.

2) in v. 947L XXX 71M *est illud quoque mite malum blandum atque dolosum* non facio cum editoribus qui *mite blandum dolosum* tamquam adiectiva attributiva ad *malum* spectare volunt; nam *dolosum* epitheton haud apte convenit *malum* substantivo. equidem *mite* solum puto adiectivum adhaerere *malum* nomini et *blandum atque dolosum* eundem locum praedicati obtinere quem *mite malum* (auch das ist ein mildes Uebel, [es ist] angenehm und truegerisch [zugleich]); ambobus praedicatis eadem inest sententia, quae abundantia minime mira est, certe in Lucilii versu.

s-a-a-a Hor. II 6 36 *de re communi scribae magna atque nova te Orabant hodie meminisses...reverti.* Enn. — Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. —.

a-s-a-a Enn. ann. 24V 12M *quam (Saturniam terram* M) *prisci casci populi tenuere Latini* (aas-a). Enn. 1 (546) Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

exempla aaasAS sim. aaASas sim. aAaSas sim. formarum non extant apud Ennium et poetas satiricos.

aaa|s s|aaa as|aa similia

substantivum et tria adiectiva per duos deinceps versus distribuuntur.

Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. — Iuv. 6 (640).

aaa|s sim. Iuv. 9 79 *instabile ac dirimi coeptum et iam paene solutum Coniugium...servavit adulter.* Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 3 (1279).

Iuv. a-aa|s: 6 179; aaa|s: 12 116, l. m; conf. 12 15, 14 180.

s|aaa sim. Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

as|aa sim. Iuv. 13 189 *quippe minuti Semper et infirmi est animi exiguique voluptas Ultio.* Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. — Iuv. 3 (1279).

Lucil. aas|a: 450L XVI 6M — Iuv. aa-s|a: 4 102; aas|a: 10 191; l. m.

aa|aASs similia

eius modi substantivo adiectivisque alterum substantivum et singulare adiectivum in uno versu collocata adiunguntur semel apud Iuvenalem: 7 166 aa|aA-Ss (*haec alii sex Vel plures uno conclamant ore sophistae*).

cum tali substantivo et adiectivis in utroque versu singula substantiva adiectivaque copulantur semel apud Iuvenalem 8 34 $\overline{\text{sa}}\overline{\text{SA}}$|a*A*a*S* (*canibus pigris scabieque vetusta Levibus et siccae lambentibus ora lucernae*).

haec de singulis substantivis cum ternis adiectivis coniunctis. iam superest ut inspiciamus quo modo poetae singula substantiva et quaterna adiectiva conectant.

aaaas similia **aaaa|s** similia

huius generis omnino tria exempla exhibent. Lucilius enim bis substantivum cum quaternis adiectivis per singulos versus disposuit ita: 1110L III 15M *pascali pecore ac montano, hirto atque soloce* $\bar{a}s\bar{a}\bar{a}\bar{a}$ et XXX 45M $s\bar{a}\bar{a}\bar{a}\bar{a}$ (872L $\bar{a}s\bar{a}\bar{a}\bar{a}$). Iuvenalis semel tale substantivum cum adiectivis per duos deinceps versus ordinavit: 1 137 *de tot pulchris et latis orbibus et tam Antiquis... comedunt patrimonia* $\bar{a}\bar{a}\bar{a}s|a$.

enarratis substantivis quae ornata sunt pluribus adiectivis iam exponemus quem ad modum adiectiva singula poetae adiunxerint pluribus substantivis[1]). quae autem supra pg. 31 sq. monui tractaturus substantiva cum pluribus adiectivis conexa, omnia ad hanc quoque partem valere volo: eadem igitur ratione qua adhuc usus sum sermonem hunc enarrabo.

per singulos versus quo modo poetae bina substantiva eorumque adiectivum ordinaverint, ex his cognoscitur.

$\overline{ass}$ $\overline{ssa}$ $\overline{sas}$

Enn. 2 (273) Lucil. 17 (44) Hor. 15 (141) Pers. 1 (650) Iuv. 7 (548).

$\overline{ass}$ Enn. ann. 271V 253M *(discordia...) Belli ferratos postes portasque refregit.* Enn. 2 (273) Lucil. 4 (189) Hor. 6 (352)[2]) Pers. 1 (650) Iuv. 3 (1279).

Enn. ann. 247 V 303 M, l. m.; l. d. 111 V (106 M) — Lucil. 24 L I 19M, 156L V 12M, 481L XVII 15M, 1087L (inc. 116 M) — Hor. I 6 77 103, 8 50 (conf. pg. 31 adn. 1), II 2 95 97, 3 271 — Pers. 5 43 — Iuv. 2 31, 10 97, 15 18.

---

1) conf. Lilienthal, ueber die Stellung des Attributs bei zwei oder mehreren Substantiven im Lateinischen (Zeitschr. f. d. Gymnasialw. XX pg. 257 sqq.).

2) seorsum hic affero Hor. I 5 62 *Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus* et q. s. collatis verbis II 4 81 *vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus Consistit sumptus* dubitari non posse opinor quin *Campanum* non solum ad *in morbum* sed etiam ad *in faciem* audiri velit poeta. qua re quae Kiesslingius ad h. l. disputavit, puto non stare, sed cum Heindorfio locum esse intellegendum.

ssa Lucil. 1020a (v. 9) L inc. 9M *(virtus Hostem esse...) hominum morumque malorum.* Enn. — Lucil. 11 (69) Hor. 6 (352) Pers. — Iuv. 3 (1279).

Lucil. 228 L VII 7 M, 380 L XIII 12 M, 1140 L inc. 84 M alia; l. d. 392 L XIV 20 M. — Hor. I 3 78, 4 120, II 2 4 109, 4 85, 6 71 — Iuv. 4 84, 7 232, 14 179.

sās[1] Hor. II 5 99 *cum te servitio longo curaque levarit (dives).* Enn. — Lucil. 2 (378) Hor. 3 (704) Pers. — Iuv. 1 (3837).

Lucil. 458 L XVI 3 M, 991 L inc. 31 M — Hor. II 3 29 142, l. m. — Iuv. 2 6.

a-s-s s-s-a s-a-s similia

Enn. 1 (546) Lucil. 4 (189) Hor. 8 (264) Pers. 2 (325) Iuv. 10 (384).

a-s-s sim. Pers. 3 108 *summosque pedes attinge manusque.* Enn. 1 (546) Lucil. 2 (378) Hor. 6 (352) Pers. 1 (650) Iuv. 6 (640).

a-s-s	Enn. —	Lucil. —	Hor. —	Pers. —	Iuv. —
as-s	„ —	„ 1	„ 4	„ 1	„ 1
a-ss	„ 1	„ 1	„ 2	„ —	„ 5

Enn. ann. 252 V (308 M = a-sss) — Lucil. 197 L V 55 M, 372 L XIII 4 M — Hor. I 2 56, 5 104, 7 3, II 4 45 alia — Pers. l. m. — Iuv. 6 294 655, 13 206 alia.

---

1) ab exemplis sās et sā-s (vide infra) figurarum seclusi atque satis habeo hic commemorasse versus Iuv. 15 124 *nec terribiles Cimbri nec Brittones,* 5 57 *et Tulli census pugnacis et Anci,* 13 197 *et Caedicius gravis... et Rhadamanthus,* 9 123 *et farre suo... et aere,* quibus locis adiectiva non esse attributa duobus substantivis communia sed relata ad altera substantiva poeta voluit (conf. 3 158, 5 109). porro sās s-a-s sa|s formis adscribere nolui, sed post afferam locos haud ita paucos quibus adiectivum alteri quidem substantivo adiungunt poetae, ad prius autem audiri volunt ut Lucil. 132 L IV 34 M *ne agitare manu tu Pessulum et hunc vectem possis,* Iuv. 7 215, 7 80 *(Serrano tenuique* [= pauperi] *Saleio* huc referendum est — aliter Mayor) aut ubi alterum adiectivum accedit, Iuv. 6 170 *tolle tuum... Hannibalem victumque Syphacem In castris,* 10 9 (h. l. aliter Weidner). — conf. Koldewey, die figura ἀπὸ κοινοῦ bei Catull, Tibull, Properz und Horaz (Zeitschr. f. d. Gymnasialw. XXXI pg. 347 sqq.), Lautensach l. m. pg. 22 sqq.

s-s-a sim. Lucil. 509L XX 9M *nugator...ac nebulo sit maximus multo.* Enn. — Lucil. 2 (378) Hor. 2 (1057) Pers. 1 (650) Iuv. 3 (1279).

s-s-a	Enn. —	Lucil. 1	Hor. 1	Pers. —	Iuv. —
s-sa	„ —	„ —	„ 1	„ —	„ 1
ss-a	„ —	„ 1	„ —	„ 1	„ 2

Lucil. l. m., 1141L inc. 85M — Hor. II 3 184, I 6 88 — Pers. 5 131 — Iuv. 14 293, 6 408, 10 303.

s-a-s sim. Iuv. 7 193 *felix (est) orator quoque maximus et iaculator.* Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 1 (3837).

assAS ssaAS sasAS similia

duobus substantivis eorumque adiectivo discretim singulare substantivum adiectivumque additur:

Enn. 2 (273) Lucil. 4 (189) Hor. 3 (704) Pers. 2 (325) Iuv. 3 (1279).

assAS sim. Enn. 1 (546) Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. 1 (650) Iuv. 1 (3837).

assAS Pers. 2 73 *compositum ius fasque animo sanctosque recessus Mentis (...cedo ut admoveam templis).* Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. 1 (650) Iuv. 1 (3837).

Pers. l. m. — Iuv. assAS: 14 178.

assSA Enn. ann. 3V (2M) *latos per populos terrasque poemata nostra Clara cluebunt.* Enn. 1 (546) Lucil. 1 (756) Hor. — Pers. — Iuv. —.

Enn. l. m. — Lucil. SAass: 223L VI 35M; 376L XIII 10M exemplis a-sSA figurae adscripsi.

ssaAS sim. Enn. 1 (546) Lucil. 1 (756) Hor. 2 (1057) Pers. — Iuv. 1 (3837).

ssaAS Lucil. 1099L inc. 103M *pro obtuso ore pugil piscinensis reses* (ASssa). Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 1 (3837).

Lucil. l. m. — Hor. ssaAS: II 2 42 — Iuv. ssaAS: 14 307.

ssaSA Enn. ann. 240V 295M *mensam sermonesque suos rerumque suarum [Congeriem] impartit.* Enn. 1 (546) Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. —.

Enn. l. m. — Hor. SAssa: I 6 64.

sasAS sim. Enn. — Lucil. 2 (378) Hor. 1 (2113) Pers. 1 (650) Iuv. 1 (3837).

sasAS Iuv. 14 303 *tantis parta malis cura maiore metuque Servantur* (ASsas). Enn. — Lucil. 2 (378) Hor. 1 (2113) Pers. 1 (650) Iuv. 1 (3837).

Lucil. ASsa-s: 369L XII 4M et 137L IV 16M — Hor. sasA-S: I 4 58 — Pers. ASsas: 5 87 — Iuv. l. m.

sasSA Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

asASs similia

cum substantivis adiectivoque artificiose conectitur singulare substantivum adiectivumque semel apud Ennium: 492V 425M *moribus antiquis res stat Romana virisque* s̄aS-As. conf. Hor. I 4 71 (*nulla taberna meos habeat neque pila libellos*) et Lucil. 372L XIII 4M (h. l. contra Nonium *fortuna* et *fors* puto tam arte cohaerere quam *era* et *Fors* in Ennii ann. v. 203V 199M).

sequitur ut exponam qua ratione poetae bina substantiva eorumque adiectivum per binos versus continuos distribuant.

a|ss ss|a s|as similia

Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. 11 (192) Pers. — Iuv. 10 (384).

a|ss sim. Iuv. 3 104 *omni Nocte dieque*. Enn. — Lucil. — Hor. 7 (302) Pers. — Iuv. 8 (480).

a|ss	Enn. —	Lucil. —	Hor. 6 (352)	Pers. —	Iuv. 7 (548)
as|s	„ —	„ —	„ 1 (2113)	„ —	„ 1 (3837)

Hor. I 1 64, 4 117, 6 32 92, II 3 284, 7 102; II 3 197 — Iuv. 6 336 511, 10 241, 14 40, 15 39 78, l. m.; 9 135.

ss|a sim. Hor. I 10 63 *capsis quem fama est esse librisque Ambustum propriis*. Enn. — Lucil. — Hor. 2 (1057) Pers. — Iuv. —.

Hor. ss|a: II 6 116; l. m.

s|as sim. Hor. II 3 56 *ignis Per medios fluviosque*. Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. 2 (1057) Pers. — Iuv. 2 (1919).

Lucil. sa|s: 1068L (inc. 139M) — Hor. s-a|s: II 5 70; l. m. — Iuv. sa|s: 6 643 et 11 39.

huius modi substantivis adiectivoque singulare substantivum adiectivumque in altero tantum versu collocatum additur:

aAS|ss ssAS|a sAS|sa similia

Enn. — Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 2 (1919).

aAS|ss sim. Enn. — Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 2 (1919).

aAS|ss Hor. II 5 2 *responde quibus amissas reparare queam res Artibus atque modis.* Enn. — Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. 1 (1919).

Hor. l. m. — Iuv. a|sASs: 10 112.

aSA|ss Iuv. 13 5 *quid sentire putas omnes...recenti De scelere et fidei violatae crimine* (a|sSAs). Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. 1 (3837).

ssAS|a sim. Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

sAS|sa sim. Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

AaS|ss sAsS|a sAaS|s similia

Enn. — Lucil. 1 (756) Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. —.

loci sunt: a|sAsS Hor. II 3 268 *haec siquis...Mobilia et caeca fluitantia sorte laboret Reddere certa sibi* et AssS|a Lucil. 8L I 14M *quo populum adque urbem pacto servare potisset Amplius Romanam.*

bina substantiva quibus singulare adiectivum adhaeret et singulare substantivum adiectivumque conexa perque duos versus distributa non inveniuntur apud poetas. in Ennii ann. 2 (3V) tale exemplum ex coniectura intulit Mueller.

a||ss similia

duo substantiva eorumque adiectivum his duobus locis digeruntur per duos versus tertio interposito: Hor. I 4 36 *omnis... Et pueros et anus* et Iuv. 15 33 *inter finitimos...Ombos et Tentyra* (conf. pg. 31).

egi de duobus substantivis eorumque adiectivo. ecce iam singula adiectiva et terna substantiva. per singulos versus huius modi substantiva adiectivumque hoc modo invenies ordinata.

asss sssa sass similia

Enn. — Lucil. — Hor. 2 (1057) Pers. 1 (650) Iuv. 1 (3837).

asss Hor. I 6 33 *(quaerere) quali pede dente capillo (sit)*. Enn. — Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. — Iuv. —.

sssa Enn. — Lucil. — Hor. — Pers. — Iuv. —.

sass sim. Iuv. 3 120 *Protogenes aliquis vel Diphilus aut Hermarchus.* Enn. — Lucil. — Hor. 1 (2113) Pers. 1 (650) Iuv. 1 (3837).

Hor. ssas: I 6 131 — Pers. sass: 2 8 — Iuv. l. m.

a-s-s-s similia

exemplum unicum extat apud Lucilium sss-a 286L IX 9M *ostrea Cognorit fluvium limum ac caenum sapere ipsum.*

a|sss similia

per binos deinceps versus trina substantiva eorumque adiectivum distribuuntur semel apud Horatium a|sss II 8 7 *acria... Rapula lactucae radices*, bis Iuvenalem a|sss 11 3 *omnes Convictus thermae stationes* et 8 169.

haec de tribus substantivis cum uno adiectivo coniunctis.

assss similia

quattuor substantiva cum uno adiectivo apud solum Lucilium semel leguntur 307L (IX 45M) *versum (verum* M) *unum culpat, verbum enthymema locumve.*

pauca restant ut huic parti commentationis finem imponamus: afferendi sunt nonnulli loci quibus binis substantivis bina adiectiva adiuncta sunt.

aass a|ass similia

talia substantiva adiectivaque in singulis versibus collocavit semel Ennius aass 139V 132M *tuas omnes legiones ac popularis*; ter Lucilius: aass 435L XV 24M *sacer ille tocoglyphos ac Syrophoenix* et 952L XXX 28M *tuas omnes maculasque notasque*,

a-a̅s̅-s 1020b (v. 4)L inc. 18M *uni se adque eidem studio omnes dedere et arti.* dubito utrum 424L XV 15M *Campanus sonipes successor nullus (sequetur hunc)* huc referam an *successor* dicam locum adiectivi obtinere. in v. Iuv. 12 99 *locuples Gallitta et Pacius orbi* puto *orbi* appositum. — conf. Lucil. 256L VIII 13M.

substantiva adiectivaque de quibus agitur Horatius semel per duos deinceps versus distribuit: a|ssa I 6 83 *pudicum...servavit ab omni Non solum facto, verum obprobrio quoque turpi.*

seorsum affero nonnulla exempla singularia: unum adiectivum spectat ad duo substantiva quorum alteri alterum adiectivum adhaeret, hoc loco Iuvenalis 8 157 *iurat Solam Eponam et facies olida ad praesepia pictas.* adiectivum pari substantivorum et adiectivorum adiungitur: Lucil. 963L XXX 29M *tuis saevis factis et tristibus dictis*; Iuv. 15 120 *quae tanta fames infestaque vallo Arma coegerunt tam detestabile monstrum Audere?* s̅a̅s̅ et s̅a̅-a figurae in eodem versu sed in diversis sententiis extant apud Pers. 1 49. — duo (plura) substantiva (adiectiva) quibus singulis bina (plura) adiectiva (substantiva) adhaerent, non inveniuntur inter se conexa.

habes evolutas substantivorum adiectivorumque collocationes et nexus quot sunt apud Ennium et poetas satiricos. iis quae adhuc disputavi, id potissimum egi ut collocandi generum describerentur partes. sed quo iudicium de re universa sit et facilius et verius, totum sermonem uniuscuiusque poetae haud ab re est omissis membris ex sola ratione generum poni in uno conspectu. quod feci tabulis adfixis quae inscriptae sunt IA IB quarum altera A littera notata numeros exhibet exemplorum omnium quae extant cuiusvis figurae, altera B signata indicat in quotenis versibus exemplum semel reperiatur. tabulae vero eodem ordine iisdemque notis compositae sunt quibus in enarrando sermone usus sum. in tres partes eas vides divisas. prima parte (I) continentur substantiva adiectivaque in singulis versibus collocata, altera (II) substantiva adiectivaque per duos deinceps versus, tertia (III) per duos versus quibus tertius intercurrit distributa. rursus prioris partis genera inter se ita excipiunt ut

primum locum (A) teneant substantiva adiectivaque continuata (α: $\overline{as}$ vel $\overline{sa}$) et separata (β: a-s vel s-a), alterum (B) bina substantiva adiectivaque simpliciter (α: ASas sim.) vel artificiose (β: 1 aASs sim. 2 aAsS sim.) in singulis versibus collocata, tertium (C) terna substantiva adiectivaque similiter disposita. in capite alterius partis (II A) habes singula substantiva adiectivaque per duos deinceps versus simpliciter (a|s vel s|a) digesta, deinde artificiose (B) additis aut singulis substantivis adiectivisque in altero tantum versu (α: 1 aAS|s sim. 2 AaS|s sim.) aut binis (β: 1 aAS*AS*|s sim. 2 aAS|*A*s*S* sim.). eiusdem partis caput tertium (C) praebet bina substantiva adiectivaque per binos deinceps versus distributa aut sola (α: 1 aA|Ss sim. 2 Aa|Ss sim.) aut cum tertio substantivo adiectivoque coniuncta (β: a*AS*A|Ss sim.). substantiva adiectivaque per duos versus tertio interiecto digesta cum iam supra pg. 31 in unum locum congesserim, hic breviter ita divisi ut parte priore (III A) contineantur exempla collocationis simplicis, altera (B) ordinis magis aut minus artificiosi. quoties quisque ex poetis haec genera (quarum formas ne longior essem, ex singulis substantivis singulisque adiectivis composui) admiserit, sive cum singulis substantivis coniunxit adiectiva singula (as)[1] bina (aas) terna (aaas) quaterna (aaaas) sive cum singulis adiectivis bina (ass) terna (asss) quaterna (assss) substantiva[2], ex partibus quae 1 inscriptae sunt intellegitur. partibus 2 numero signatis singulorum generum feci summam ita ut primum collocationes simplices (α) et artificiosas (β) distinctas, deinde computatas ponerem (γ)[3]. partes 3 notatae summis subductis docent quoties poetae substantiva adiectivaque sola

1) et in his et in tabulis IIA IIB posita invenies a aa aaa aaaa et ss sss ssss pro as aas aaas aaaas et ass asss assss.

2) omisi in tabulis pauca illa exempla aass sim. figurae quae omnia habes collata in pg. 46 sq.

3) ne aliena ac diversa confundantur, nolui in fine tabulae rationes conficere; nam quae membris eiusdem generis collatis simplicia agnoscimus, plane fieri non potest quin eadem artificiosa dicamus alio genere in comparationem vocato, velut a||s et $\overline{as}$.

collocarint (α) et quoties plura substantiva adiectivaque conexuerint in figuras (β)[1].

praeter tabulas iam explicatas addo alteras (II^{A} II^{B})[2] quibus totum sermonem omnibus substantivorum adiectivorumque nexibus figurisque dissolutis ex sola ratione eorum generum proponam quae dicendi natura ubique prima fuerunt. ea quae sint, facile intelleges si tabulas exposuerim. tabulae distinctae sunt in partes primarias A B C D ex quattuor illis generibus iam saepe commemoratis: substantiva adiectivaque continuata ($\overline{as}$ $\overline{aas}$ sim.)[3] obtinent A, disiuncta (a-s sim.) B, per duos deinceps versus distributa (a|s sim.) C, ordinata per duos versus tertio interposito (a||s sim.) D. singulorum autem capitum partes quattuor (1 2 3 4) constitutae sunt ex ordine quo adiectiva substantivaque inter se possunt excipere: as sa, praeterea ubi substantiva singula sunt pluribus adiectivis ornata, asa, ubi adiectiva singula pluribus substantivis addita, sas. quoties singulae partes singulorum generum apud Ennium et satiricos inveniantur, sive substantivum cum uno adiectivo coniunctum est (as) vel cum duobus (aas) vel cum tribus (aaas) vel cum quattuor (aaaas) sive adiectivum adhaeret duobus (ass) aut tribus (asss) aut quattuor (assss) substantivis[4], edunt partes tabularum 1 signatae. partibus 2 rationes subducuntur ut α exhibeat summas quattuor illarum partium in quas genera divisimus, β generum ipsorum, γ A et B, C et D partium computatarum. quae ceterae summae sint factae, ex tabulis cognoscitur.

---

1) hic as AS as AS *AS* *AS* a AS s figurarum partes, non figurae ipsae in calculis ponendae erant.

2) inter tabulam IIA et IIB eadem ratio intercedit quae inter tabulam IA et IB (conf. pg. 47).

3) in tabulis omnes figurae huc spectantes indicantur $\overline{as}$ compendio. similiter notavi cetera genera eorumque partes.

4) conf. pg. 48 adn. 2.

LOCI DIIUDICATI

A

2 β	γ
374	
	78
64	
	15
—	
	19
21	
—	
	21
3	
2	

LOCI DIIUDICATI

IA

	2	
α	β	γ
415		
	374	
		78
86		
	64	
		15
2		
	—	
198		
		19
	21	
	—	
		21
	3	
	2	

VITA

Natus sum Iohannes Matthias Heitzmann Eschweileri die XVII mensis Augusti a. MDCCCLV patre Matthaeo matre Ursula e gente Linnartz; hos ambo et novercam carissimam Elisabeth e gente Otten defunctos esse vehementer doleo. fidem profiteor catholicam. elementa postquam in ludo litterario didici, scholam superiorem in patria frequentavi et per annum gymnasium Aquisgranense ex quo egressus sum ut me traderem mercaturae patris. parentibus orbatus post sex annos studia repetii adiique aestate a. MDCCCLXXIX gymnasium Saarburgi Lotharingiorum ubi optimis et erga me humanissimis usus sum praeceptoribus. testimonio maturitatis munitus autumno a. MDCCCLXXXI almae universitatis Bonnensis subii disciplinam. docuerunt me viri clarissimi Aufrecht Buecheler Dove Kekulé Klein Luebbert Maurenbrecher Menzel Neuhaeuser Nissen Rein Ritter Schaefer Usener Witte. ut in seminarium philologicum reciperer eiusque essem per tria semenstria sodalis ordinarius, Buecheleri et Luebberti singulari erga me benevolentia factum est. seminario historico quod per sexiens sex menses interfui, Dovei Nisseni Ritteri Schaeferi prosperae in me voluntati debeo. exercitationibus suis benigne me admiserunt epigraphicis Buecheler, philosophicis Neuhaeuser. quibus viris optime de me meritis gratias ago quam maximas; praecipue vero Buecheleri Luebberti Nisseni Useneri memoriam pientissimo semper animo colam.

SENTENTIAE CONTROVERSAE

I Herodotus scripsit

a) III 5 5: ἀπὸ (Καδύτιος) τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσῃ μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τοῦ Ἀραβίου.

ἐπὶ θαλάσσης PR, ἀπὸ θαλάσσης ceteri codices.

b) VI 113 9: φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι εἵποντο κόπτοντες, ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικόμενοι πῦρ τε αἴτεον καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν. ἐπὶ τ. θ. PRz, ἐς τ. θ. ceteri.

c) IX 51 4: ἡ δέ (νῆσος) ἐστι ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης, τῇ ἐστρατοπεδεύοντο τότε, δέκα σταδίους ἀπέχουσα. ἐπ' ᾗ R, ἐς τὴν z, ἐπ' ἣν ceteri.

II a) Apud Dionysium Halicarnassensem in ultima sententia comparationis de Herodoto et Thucydide institutae (τῶν ἀρχαίων κρίσις c. 3 — V pg. 425 Reisk.) pro τὸν τρόπον scribendum est τὸ πρέπον.

b) in eiusdem scriptoris tractatu περὶ τῆς λεκτικῆς Δημοσθένους δεινότητος c. 18 (VI pg. 1006 Reisk.) lege καθαρεύει (ἡ τοῦ Ἰσοκράτους λέξις), εἴ τις ἄλλη, τοῖς ὀνόμασι κτλ. νοήμασι editores.

III C. I. Att. I 273 49 = Dittenberger syll. 29 pro ὃ ἐγένετο Dittenbergeri ponendum est Ἀθεναίας.

IV In Mon. Ancyr. Gr. 13 6 supplendum est: τὰ ἀναθέματα ἀποκατέστησα, [ἃ ἰδίᾳ ε]ἶ[χεν] ἱεροσυλήσας ὁ . . . πολέμιος. conf. Mommseni comm. ad h. l.

V Ovid. heroid. XX. v. 168 pugnat cum vv. 137sqq. (conf. 133sq.), v. 232 cum vv. 109sq., 115sqq., 189.

VI Auctor belli Hispaniensis cum Antistii Turpionis et Q. Pompei Nigri congressum describeret (c. 25), ante oculos habuit Aethiopida fortasse eiusdem poetae quem stringit Horatius s. I 10 36.

A FINE IS INCURRED IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED BELOW.

2561420
DEC 15 '71 H

35-93542

JAN '72 H
CANCELLED

L 375
De substantivi eique attributi apud
Widener Library 005676473
3 2044 085 181 345